

BESCHIKKING

Wet Natuurbescherming - ontheffing soorten ruimtelijke ontwikkeling

Aanvrager	Woningstichting Vechtdal Wonen
Aangevraagde activiteiten :	WNB Ontheffing soortenbescherming – SMP Dedemsvaart, Ommen, Balkbrug, Lemele, Lemelerveld, Beerzerveld en Mariënberg
Datum ontvangst aanvraag :	09.09.2022
Locatie :	Woonbestand Vechtdal Wonen in Dedemsvaart, Ommen, Balkbrug, Lemele, Lemelerveld, Beerzerveld en Mariënberg
Datum beschikking :	24.03.2023
Kenmerk :	D2023-02-000642
Zaaknummer :	2022-012185

Datum verzending

24.03.2023

Deze beschikking is als volgt opgebouwd:

A.	BESLUIT ONTHEFFING SOORTEN RUIMTELIJKE ONTWIKKELING	3
A.1	Aanvraag	3
A.2	Besluit	3
A.3	Ondertekening en verzending	4
A.4	Niet mee eens?	5
B.	VOORSCHRIFTEN BIJ HET BESLUIT	6
B.1	Informatie die van belang is bij melden of contact met bevoegd gezag	6
B.2	Algemeen	6
B.3	Specifieke voorschriften	7
B.4	Overige zaken	11
C.	OVERWEGINGEN BIJ HET BESLUIT	12
C.1	BEVOEGDHEID, PROCEDURE EN TOETSINGSKADER	12
C.1.1	Bevoegdheid	12
C.1.1.1	Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd	12
C.1.2	Procedure	12
C.1.2.1	Overeenstemming andere provincie	12
C.1.2.2	Adviesverzoek aan gemeente	12
C.1.3	Toetsingskader soorten	12
C.1.3.1	Wettelijke regels	12
C.1.3.2	Provinciaal beleid	13
C.2	WEERGAVE VAN DE FEITEN	14
C.2.1	Aanvraag ontheffing beschermde soorten	14
C.2.1.1	Omschrijving van het project / activiteiten	14
C.2.2	Doel van het project	16
C.2.3	Soorten waarvoor ontheffing wordt gevraagd	17
C.2.4	Periode	17
C.2.5	Onderliggende documenten	17
C.2.6	Aanvullende gegevens	18
C.3	TOETSING AANVRAAG ONTHEFFING SOORTEN	18
C.3.1	Inhoudelijke beoordeling	18
C.3.1.1	Onderzoeksmethode en resultaten onderzoek	18
C.3.1.2	Effectbeoordeling, mitigatie en staat van instandhouding	20
C.3.1.3	Beschrijving noodzaak ontheffing	31
C.3.1.4	Geen andere bevredigende oplossing / alternatievenafweging	31
C.3.1.5	Wettelijk belang van het project	32
C.3.1.6	Toetsing aan overige vereisten	33
C.3.1.7	Zorgplicht blijft altijd gelden	33
D.	SLOTCONCLUSIE	33

A. BESLUIT ONTHEFFING SOORTEN RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

A.1 Aanvraag

De heer [REDACTED] van het adviesbureau Ecogroen B.V. heeft, namens Vechtdal Wonen, een aanvraag om een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming – onderdeel soorten¹ (verder Wnb) bij ons ingediend. Deze hebben wij op 9 september 2022² ontvangen en geregistreerd onder zaaknummer 2022-012185. De aanvraag heeft u tussentijds gewijzigd³. Deze gewijzigde aanvraag is het uitgangspunt voor deze ontheffing.

De aanvraag is gedaan vanwege sloop, verduurzaming en onderhoud voor huurwoningen van Vechtdal Wonen in Dedemsvaart, Ommen, Balkbrug, Lemele, Lemelerveld, Beerzerveld en Mariëenberg. In dit document geven wij ons besluit weer.

A.2 Besluit

Wij besluiten u een ontheffing⁴ te verlenen van verbodsbepalingen van soorten van de Vogelrichtlijn, van de Habitatrichtlijn en voor overige soorten (nationaal beschermd). In het bijzonder gaat het om de verboden om nesten en rustplaatsen van gierzwaluw, huismus, huiszwaluw opzettelijk te vernielen of te beschadigen of nesten van deze vogels weg te nemen⁵. Ook het opzettelijk verstoren⁶ en beschadigen of te vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen⁷ van de gewone grootoorvleermuis, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger valt onder deze ontheffing. Verder geven wij ontheffing van het verbod om vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van steenmarter en egel opzettelijk te beschadigen of te vernielen.⁸

Deze ontheffing heeft betrekking op de sloop, verduurzaming en onderhoud voor huurwoningen van Vechtdal Wonen in Dedemsvaart, Ommen, Balkbrug, Lemele, Lemelerveld, Beerzerveld en Mariëenberg. Een kaartbeeld hiervan is opgenomen in figuur 1.

Wij verlenen u geen ontheffing van het verbod om gierzwaluw, huismus, huiszwaluw opzettelijk te verstoren. Dit is niet nodig, omdat u voldoende voorzorgsmaatregelen neemt, waardoor er geen sprake is van een overtreding van het verstoringverbod.⁹

Deze ontheffing treedt in werking een dag na de verzenddatum van dit besluit tot en met 28 februari 2033.

¹ In het kader van art. 3.3, eerste lid, 3.8, eerste lid en art. 3.10, tweede lid, in samenhang met art. 3.8, eerste lid Wnb.

² Kenmerk provincie D2022-09-001361.

³ Kenmerk provincie D2023-01-005089.

⁴ Op basis van art. 3.3, eerste lid, 3.8, eerste lid en art. 3.10, tweede lid, in samenhang met art. 3.8, eerste lid Wnb.

⁵ Art. 3.1, tweede lid Wnb.

⁶ Art. 3.5, tweede lid Wnb.

⁷ Art. 3.5, vierde lid Wnb.

⁸ Art. 3.10, eerste lid, sub b Wnb.

⁹ Wet natuurbescherming, artikel 3.1, vierde lid in samenhang met het vijfde lid.

Verder besluiten wij dat de volgende stukken/delen van de aanvraag en aanvullingen¹⁰ onderdeel uitmaken van de ontheffing, voor zover deze niet in strijd zijn met de voorschriften zoals weergegeven in onderdeel B. *Voorschriften bij het besluit*.

- Ecogroen 13 januari 2023. Soortmanagementplan Vechtdal Wonen. 21-234
- Ecogroen, 9 september 2022. Vechtdal Wonen. SMP Onderzoeksrapport
- Bijlage 3. Natuurinclusieve maatregelen
- Kaart 21234_DDP_Resultaten_Vogels
- Kaart 21234_DDP_Resultaten_Vleermuizen
- Kaart 21234_DDP_Resultaten_SteenmarterEgel
- Excel bestand Natuurdatabase, versie 100323

De motivering voor ons besluit is in onderdeel C. *Overwegingen bij het besluit* weergegeven.

Voorschriften

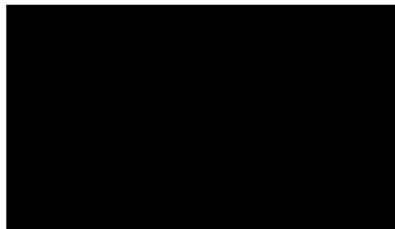
Aan ons besluit verbinden wij voorschriften. Deze zijn in onderdeel B. *Voorschriften bij het besluit* weergegeven.

A.3 Ondertekening en verzending

Een afschrift van dit besluit is tevens verzonden aan:

- Burgemeester en wethouders van gemeente Hardenberg, Ommen, Dalfsen;
- Dhr. [REDACTED], Ecogroen B.V.

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Overijssel,

Lars Wuijster
Teamleider vergunningverlening

¹⁰ Kenmerk provincie D2022-09-001361, D2023-10-005089 en D2023-02-005181.

A.4 Niet mee eens?

Als u het niet eens bent met dit besluit kunt u bezwaar maken

Stuurt u dan een bezwaarschrift aan ons. Wij controleren dan of wij een juist besluit hebben genomen.

Uw bezwaarschrift is een brief die aan een aantal eisen moet voldoen.

De wet stelt eisen aan uw bezwaarschrift. Die eisen zijn:

1. U zegt met welk besluit u het niet eens bent. Dit doet u door in uw bezwaarschrift het kenmerk te vermelden dat in onze brief staat.
2. U zegt waarom u het niet eens bent met dit besluit.
3. U zet uw naam, adres, handtekening en de datum op uw bezwaarschrift.
4. U verstuurt het bezwaarschrift op tijd. Op onze brief staat een verzenddatum. U stuurt ons binnen zes weken na die datum uw bezwaarschrift.

Uw bezwaarschrift kunt u op 3 manieren aan ons versturen.

1. Met de post naar: Gedeputeerde Staten van Overijssel, team Juridische Zaken, Postbus 10078, 8000 GB Zwolle.
2. Via internet. U gebruikt daarvoor ons digitale bezwaarformulier. U vindt het formulier via https://regelen.overijssel.nl/Producten_en_diensten/Bezwaar_klacht_informatie_schade/Bezwaar_tegen_beslissing_provincie_Overijssel.
3. Via de e-mail naar klachtenbezwaar@overijssel.nl.

Wat als u niet kunt wachten tot er een nieuw besluit is genomen?

Ook als u bezwaar maakt treedt dit besluit gewoon in werking. Dat kan vervelende gevolgen voor u hebben. U kunt de rechtbank dan vragen een voorlopige beslissing te nemen, door een zogeheten 'voorlopige voorziening' aan te vragen. Dit is een aparte procedure die loopt naast de door u gestarte bezwaarprocedure. Voor de behandeling van uw verzoek om een voorlopige voorziening betaalt u een bedrag. De rechter kan beslissen dat wij dat bedrag aan u moeten vergoeden. Voor informatie over het indienen van een verzoek belt u met de Rechtbank Overijssel: 088 - 361 55 55.

B. VOORSCHRIFTEN BIJ HET BESLUIT

Het besluit, de voorschriften en de overwegingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

B.1 Informatie die van belang is bij melden of contact met bevoegd gezag

Geef u in de e-mail (meldpunt@overijssel.nl) naar ons of in een telefoongesprek (038 499 88 99) altijd aan dat het gaat om de Wet natuurbescherming - soortenbescherming, de naam van het project en ons kenmerk van dit besluit (D2023-02-000642). Daarmee is direct duidelijk voor welk deel van de organisatie de melding of uw verzoek tot contact bestemd is.

B.2 Algemeen

1. Deze ontheffing is alleen geldig voor (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsoptvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsoptvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
2. Minimaal zeven werkdagen voor aanvang van de eerste handelingen van een deelproject (meestal het ongeschikt / natuurvrij maken) informeert u ons over de startdatum door een e-mail te sturen naar meldpunt@overijssel.nl. Geef u bij de melding aan:
 - de contactpersoon ter plaatse, inclusief het mobiele telefoonnummer van de contactpersoon;
 - de naam van de begeleidende ecologisch deskundige¹¹, inclusief het mobiele telefoonnummer van deze persoon;
 - het adres waar de werkzaamheden worden uitgevoerd;

Wanneer contactgegevens wijzigen, informeert u ons hierover.

3. De ontheffinghouder neemt direct contact op met het Overijssel Loket, telefoonnummer 038 499 88 99 als bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen. Als het voorkomen van overtreding van verbodsbepalingen niet mogelijk is moet u de activiteiten direct staken. De effecten van de activiteiten voor de aangetroffen soort moet de ontheffinghouder in beeld brengen en doorgeven. Daarbij moeten ook de maatregelen worden meegenomen die nodig zijn om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen. Alleen na toestemming van de provincie mag het werk worden hervat.

¹¹ De provincie Overijssel verstaat onder een ecologisch deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soort specifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- minimaal 3 jaar ervaring heeft met het uitvoeren van soortgericht onderzoek, eventueel onder begeleiding van een ervaren ecooloog; **en**
- soortspecifieke kennis heeft opgedaan door middel van veldwerk, onderzoek, studie of opleiding; **en**
- op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie **en/of**
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurwetgevingbescherming, soorten herkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten **en/of**
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke dat is aan gesloten bij het Netwerk Groene Bureaus **en/of**
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of soortenbescherming **en** is aangesloten bij **én** werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, EIS Nederland, SOVON).

4. Als de ontheffinghouder het voornemen heeft af te wijken van de uitvoeringsperiode, de voorgeschreven middelen of van de voorgenomen handelingen als weergegeven in de aanvraag, dan dient hij dit - voorafgaand aan de voorgenomen wijzigingen - ter goedkeuring voor te leggen aan de provincie. Dit is nodig omdat voor deze wijzigingen opnieuw de effecten op de betrokken soorten beoordeeld moet worden. Alleen na schriftelijke toestemming van de provincie is de voorgenomen afwijking toegestaan. Neem hiervoor contact op met het bevoegd gezag via een e-mail naar meldpunt@overijssel.nl.

B.3 Specifieke voorschriften

5. U voert de mitigerende en compenserende maatregelen uit zoals beschreven is in de Natuurdatabase en hoofdstuk 6 en bijlagen 3 en 4 van het SMP rapport dat onderdeel is van ons besluit. Het gaat om het rapport 'Ecogroen 13 januari 2023. Soortmanagementplan Vechtdal Wonen. 21-234' en om het 'Excel bestand Natuurdatabase, versie 100323'.
6. In afwijking en aanvulling op voorschrift 5:
 - realiseert u de vleermuisverblijfplaatsen op een vrije hoogte van minimaal 3 m
 - bij het geschikt maken van een (bestaande) spouw wordt er zorg voor gedragen dat het isolatiemateriaal geschikt is, of geschikt wordt gemaakt voor vleermuizen. Niet geschikt voor vleermuizen is als het gebruikte isolatiemateriaal te glad is, of juist zodanig dat vleermuizen erin verstrikt kunnen raken. Het geschikt maken kan door het isolatiemateriaal af te dekken met een dunne ruwe plaat (en als het alleen te glad is kan ook gripgaas worden gebruikt).
 - neemt u in het ecologisch logboek een instemmingsverklaring op van de grondeigenaar op als compenserende en mitigerende maatregelen op grond van derden worden gerealiseerd;
 - Bij herstel van voegwerk of de renovatie van schoorstenen behoudt u openingen die geschikt zijn als invliegopening (bijvoorbeeld open stootvoegen). Hierbij is begeleiding door een ecologisch deskundige noodzakelijk.
 - Bij het plaatsen van zonnepanelen een deel van het dakvlak ongemoeid laten, door aan de randen een strook vrij te laten. Deze rand is tenminste 4 dakpannen breed.

Zorgvuldigheidsvoorschriften en ongeschikt maken

7. De uitvoering van werkzaamheden (renovatie, sloop, verwijderen groen) of het ongeschikt maken van verblijfplaatsen van vleermuissoorten voert u uit in maart/april en/of september/oktober. Afhankelijk van de betrokken soort, zoals weergegeven in onderstaande tabel. Hetzelfde geldt voor nestplekken, voortplantingsplaatsen en/of rustplekken van de weergegeven vogelsoorten, de egel en de steenmarter. In de periodes maart/april en september/oktober beoordeelt een ecologisch deskundige de geschiktheid voor het uitvoeren van het ongeschikt maken en/of werkzaamheden. Afwijkingen in de uitvoering van de weergegeven standaard onderbouwt de ecologisch deskundige in het logboek.

Gewone/ ruige dwergvleermuis	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sept	Okt	Nov	Dec
Kraamverblijf												
Winterverblijf												
Zomerverblijf												
Paarverblijf												
Gewone grootoor-vleermuis	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sept	Okt	Nov	Dec
Kraamverblijf												
Winterverblijf												
Zomerverblijf												
Paarverblijf												
Laatvlieger	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sept	Okt	Nov	Dec
Kraamverblijf												
Winterverblijf												
Zomerverblijf												
Huiszwaluw	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sept	Okt	Nov	Dec
Nestplaats												
Huiszus	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sept	Okt	Nov	Dec
Nestplaats												
Gierzwaluw	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sept	Okt	Nov	Dec
Nestplaats												
Egel	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sept	Okt	Nov	Dec
Verblijfplaats												
Steenmarter												
Verblijfplaats												

Rood = geen werkzaamheden uitvoeren die verblijfplaatsen / voortplantingsplaatsen / rustplaatsen beschadigen of vernielen

Oranje = werkzaamheden uitvoeren met mitigerende maatregelen (onder voorwaarden);

Groen = werkzaamheden uitvoeren zonder maatregelen als deze binnen een aaneengesloten groene periode afgehandeld kunnen worden.

8. De eigenlijke (renovatie) werkzaamheden mogen in de kwetsbare perioden worden uitgevoerd in afwijking van voorschrift 7 als een gebouw voorafgaand aan de kwetsbare periode ongeschikt (natuurvrij) gemaakt wordt. Deze uitzondering geldt niet voor werkzaamheden aan het dak of de spouwmuur aan gebouwen met kraamverblijfplaatsen of (massa)winterverblijven, of gebouwen binnen 200 meter afstand van deze gebouwen met genoemde verblijfplaatsen voor vleermuizen. Werkzaamheden worden dan altijd buiten de kwetsbare perioden uitgevoerd.
9. Het ongeschikt maken van woningen die geschikt zijn voor vleermuizen gebeurt door het afsluiten van openingen met exclusion flaps. Aanvullend is het toegestaan openingen met vulmiddel

(rugvulling) dicht te maken als de achterliggende ruimtes onderling verbonden zijn zodat vleermuizen van de exclusion flap gebruik kunnen maken. Indien rugvulling langer dan 2 weken aanwezig is, moeten extra maatregelen worden genomen om te voorkomen dat vogels het materiaal verwijderen. Het ongeschikt maken vindt plaats in een periode waarbij de nachttemperatuur 10 graden Celsius is of hoger. De wijze van ongeschikt maken wordt in het logboek opgenomen, met fotobewijs.

10. Minimaal 5 dagen na het ongeschikt maken voert u een controle uit met behulp van een batdetector. Deze controle voert een ecologisch deskundige uit onder de geschikte nachtelijke weersomstandigheden voor vleermuizen (>10 graden Celsius, wind max 4 Beaufort en maximaal motregen). Een ecologisch deskundige geeft woningen 'vrij' voor werkzaamheden als geen beschermde soort meer aanwezig is. Indien alsnog verblijfplaatsen van vleermuizen worden aangetroffen, dan zijn extra maatregelen nodig om de verblijfplaatsen verder ongeschikt te maken en moet langer worden gewacht. Deze procedure wordt herhaald totdat geen uitvliegende vleermuizen meer waargenomen worden. De renovatiewerkzaamheden mogen pas starten als uit de controle blijkt dat er geen vleermuizen meer aanwezig zijn in de bebouwing.
11. Als werkzaamheden (deels) in het broedseizoen worden uitgevoerd, zorgt u ervoor dat nestplaatsen buiten de kwetsbare perioden ongeschikt worden gemaakt. U doet dit door openingen af te sluiten met spouwborstels, vulmateriaal, fijn gaas of ander geschikt materiaal dat niet door de vogels verwijderd kan worden.
12. Werkzaamheden aan panden met huiszwaluw worden buiten het broedseizoen uitgevoerd. Alleen als het voor de uitvoering van werkzaamheden absoluut noodzakelijk is, maakt u de nestlocaties voor huiszwaluw ongeschikt voorafgaand aan het broedseizoen door deze af te schermen met netten. Alleen bij sloop of verbouwing van de vlakken waar de nesten aanwezig zijn is het mogelijk noodzakelijk de nesten te verwijderen. Tijdens de werkzaamheden zorgt u ervoor dat de locatie is afgeschermd (met fijnamzige netten) zodat huiszwaluw niet opnieuw een nest kan maken op deze locaties. In het logboek wordt aangegeven waarom dit noodzakelijk is voor de uitvoering.
13. Bij het verwijderen van lage begroeiing, zoals struiken, bloeiende planten, 'onkruid', houdt u rekening met de kwetsbare voortplantings- en overwinteringsperiode van de egel (zie tabel in voorschrift 7). Voorafgaand aan het verwijderen van struikgewas voert u een controle uit om na te gaan of daaronder een egel aanwezig is. Deze controle bestaat uit een visuele inspectie van het te verwijderen groen en eventuele holen op aanwezigheid van een egel, met hulpmiddelen zoals warmtebeeldcamera, een endoscoop en zaklamp.
14. Als locaties met dichte struiken niet goed te inspecteren zijn, dan wordt eerst de bovenste laag van de struiken (ca. 20 centimeter boven de grond) verwijderd, waarbij de onderste 20 cm en de bodem intact blijven. Vervolgens voert een ecologisch deskundige een controle uit om na te gaan of een egel aanwezig is.
15. Als de ecologisch deskundige constateert dat er in het gesnoeide gebied geen egel aanwezig is, worden de terreindelen direct na de inspectie ontdaan van de struiken en andere begroeiing.
16. Als een egel aanwezig is, dan wordt de verblijfplaats (inclusief een beschermingszone van minimaal 3 meter eromheen) gemarkeerd en gespaard. Als na een nieuwe inspectie blijkt dat de egel uit eigen beweging is vertrokken verwijderd u ook de begroeiing op deze verblijfplaatslocaties.

17. Tijdelijke verblijfplaatsen in de vorm van nestkasten of vleermuiskasten blijven tenminste drie maanden hangen nadat de permanente vervangende verblijfplaatsen voor deze soorten zijn gerealiseerd (zie voorschrift 5). Het verwijderen van de tijdelijke kasten mag binnen de looptijd van de ontheffing, zolang dit gebeurt buiten de kwetsbare periode van de voor de verblijfplaats relevante soorten. Voorafgaand aan het verwijderen van de tijdelijke verblijfplaatsen stelt een ecologisch deskundige vast of de betreffende nestkasten of vleermuiskasten op dat moment niet gebruikt worden. Als deze niet in gebruik zijn mogen de kasten verwijderd worden of ontoegankelijk gemaakt worden.

Ecologisch Werkprotocol

18. Voor elk renovatie of sloop/nieuwbouwproject binnen het SMP wordt een specifiek ecologisch werkprotocol opgesteld, in afstemming met de ecologisch deskundige. Hierin wordt per locatie inzicht gegeven in de wijze waarop volgens het SMP en de voorschriften in deze ontheffing wordt gewerkt. U stuurt ons digitaal het ecologisch werkprotocol/werkprotocollen. Dit doet u door een e-mail te sturen naar meldpunt@overijssel.nl, onder vermelding van het kenmerk van deze beschikking (D2023-02-000642). Dit doet u tenminste drie maanden voor uitvoering van het project. Dit moet minimaal het volgende bevatten:
- omschrijving van de geplande werkzaamheden, inclusief adressen,
 - omschrijving van welke beschermde soorten bij deze werkzaamheden betrokken zijn, op basis van de bekende verblijfplaatsen uit het nulonderzoek, in combinatie met een inschatting van een ecologisch deskundige op basis van deze gegevens en een fysieke controle (faunacheck) van de betrokken bebouwing buiten (ter plekke),
 - voorgenomen planning van uitvoering en ongeschikt maken, inclusief onderbouwing,
 - wijze van mitigatie tijdens uitvoering,
 - de te realiseren permanente en (indien relevant) tijdelijke vervangende verblijfplaatsen en
 - indien van toepassing: het onderbouwde plan van aanpak van werkzaamheden bij belangrijke verblijfplaatsen, zoals kraamkolonies van gewone dwergvleermuis en laatvlieger en massa-winterverblijven van de gewone dwergvleermuis.
19. Alle betrokken partijen, met name ook de uitvoerenden op de projectlocatie, worden op de hoogte gesteld van de inhoud van het ecologische werkprotocol en dienen dit na te leven. Het ecologisch werkprotocol én de ontheffing is op de werklocatie (digitaal) aanwezig en wordt op verzoek van de toezichthouder zo spoedig mogelijk, of in overleg met de toezichthouder op een later tijdstip, getoond.

Monitoring

20. Gedurende de looptijd van deze ontheffing voert u een monitoring uit volgens het monitoringsplan (volgens hoofdstuk 7 van het bij dit besluit horende rapport 'Ecogroen 13 januari 2023. Soortmanagementplan Vechtdal Wonen. 21-234'). U rapporteert de resultaten van de monitoring jaarlijks (datum zie voorschrift 24). Een beperkte afwijking van het monitoringsplan (verschuiving in jaar van uitvoering) is mogelijk, als de totale frequentie van monitoring per locatie identiek blijft.
21. Als er werkzaamheden worden uitgevoerd in een wijk met kraamlekken van vleermuizen of een (>10 paren grote) kolonie gierzwaluwen dan wordt deze wijk tevens in de monitoring opgenomen. Er is dan sprake van een gewijzigde monitoring. De onderzoeksmethode voor het bepalen van de effectiviteit van de maatregelen en de staat van instandhouding wordt door een ecologische deskundige uitgevoerd volgens de meest recente wetenschappelijke inzichten (bijvoorbeeld de kennisdocumenten, het Vleermuisprotocol of de richtlijn vleermuisonderzoek grote gebieden). U betreft deze gewijzigde monitoring in de jaarlijkse evaluatie (voorschrift 24).

22. Als uit de monitoringsrapportage of anderzijds blijkt dat de getroffen maatregelen niet naar verwachting werken, kunnen aanvullende maatregelen worden opgelegd. Deze aanvullende maatregelen kunnen bestaan uit (verdere) beperkingen in de wijze en moment van uitvoering en de uitwerking van de maatregelen. Maatregelen kunnen onvoldoende zijn bijvoorbeeld als vervangende voorzieningen niet in gebruik worden genomen. De aanpak kan onvoldoende zijn als er ondanks uitvoering van de werkzaamheden en maatregelen volgens SMP een negatieve trend van een betrokken soort in een wijk of kern is ten opzichte van het nulonderzoek.

Ecologisch logboek en jaarlijkse rapportage

23. U houdt een ecologisch logboek bij of laat dit bijhouden door bijvoorbeeld de ecologisch deskundige. Uit dit logboek blijkt aantoonbaar op welke wijze, waar en wanneer uitvoering is gegeven aan de voorschriften. Het gaat er daarbij vooral om het registreren van uitvoering, keuzes, afwegingen bij het handelen volgens de voorschriften en hoe wordt omgegaan met onverwachte soorten of situaties. Het logboek is daarnaast bedoeld voor de registratie van mitigerende en compenserende maatregelen, datum van uitvoering e.d.. Het ecologisch logboek is op de werklocatie (digitaal) aanwezig en wordt op verzoek van de toezichthouder direct of in overleg op een later tijdstip aan hem/haar getoond.
24. Elk jaar stelt u een evaluatierapport op. U stuurt ons deze evaluatie over het voorgaande kalenderjaar op voor 1 februari van het daarop volgende kalenderjaar. De rapportage verstuurt u naar ons via meldpunt@overijssel.nl, onder vermelding van het kenmerk van deze beschikking (D2023-02-000642). Deze rapportage bevat minimaal:
- afschrift ecologisch logboek en natuurdatabase (=natuurboekhouding);
 - rapportage uitvoering van in kalenderjaar uitgevoerde projecten, inclusief duidelijk kaartbeeld;
 - overzicht aard en locaties van tijdelijke en permanente voorzieningen en maatregelen, inclusief duidelijk kaartbeeld;
 - afschriften ecologische werkprotocollen en beschrijving van eventuele afwijkingen van ecologisch werkprotocol;
 - beschrijving van de (basiskartering) nul-situatie qua aantallen soorten en functies;
 - beschrijving van de beoogde situatie na uitvoering van de werkzaamheden (qua compensatietaakstelling in aantal en type verblijfplaatsen);
 - beschrijving van de ontwikkeling van de aantallen per soort per kern (monitoring);
 - analyse en beoordeling van de verschillen tussen verwachte en het werkelijk aantal dieren en het gebruik van de voorzieningen (analyse monitoring);
 - analyse en aanbevelingen ten aanzien van de functionaliteit van de mitigerende en compenserende maatregelen (analyse monitoring);
 - analyse van de gerealiseerde meerwaarde voor de beschermde soorten ten aanzien van aantallen verblijven en de werkwijze op basis van het SMP (ten opzichte van reguliere ontheffingen);
 - aanpassingen in de wijze van monitoring (zie voorschrift 21)
 - beschrijving voortgang soortenmanagementplan en eventuele verbetervoorstellen / aanpassingen in maatregelen, monitoring etc.
25. Aan de hand van de evaluatierapportage sturen wij (zo nodig) de aanpak bij, na overleg met u. Het bijsturen kan onder andere bestaan uit het opleggen van extra maatregelen inhouden, wijziging in de fasering van de werkzaamheden, het voorlopig uitstellen van werkzaamheden op een specifieke plek en dergelijke.

B.4 Overige zaken

26. De werkzaamheden voert u uit in overeenstemming met bovengenoemde voorschriften en door of onder begeleiding van een ecologisch deskundige.

C. OVERWEGINGEN BIJ HET BESLUIT

Het besluit, de voorschriften en de overwegingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

C.1 BEVOEGDHEID, PROCEDURE EN TOETSINGSKADER

C.1.1 Bevoegdheid

C.1.1.1 Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd

De aangevraagde activiteiten vinden plaats op het grondgebied van Overijssel. De activiteiten vallen niet onder de uitzonderingen van de bevoegdheid, zoals weergegeven in het Besluit natuurbescherming¹². In dat geval zijn Gedeputeerde Staten van provincie Overijssel bevoegd tot het nemen van besluiten op basis van de Wnb.¹³

Als de activiteiten ook gevolgen heeft voor populaties van soorten op het grondgebied van de aangrenzende provincie stemmen wij ons besluit af met gedeputeerde staten van die provincie.¹⁴

C.1.2 Procedure

De procedure voor het verlenen van de ontheffing is uitgevoerd in overeenstemming met hoofdstuk 5 van de Wnb. Daarbij zijn de relevante artikelen van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.

C.1.2.1 Overeenstemming andere provincie

De aangevraagde activiteiten vinden plaats op ons grondgebied. De effecten van het project op beschermde soorten zijn beperkt tot ons grondgebied. Overeenstemming met een andere provincie is niet nodig.

C.1.2.2 Adviesverzoek aan gemeente

Wij hebben de aanvraag naar het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hardenberg, Ommen en Dalfsen gestuurd met het verzoek om advies. De gemeenten hebben vier weken de gelegenheid gekregen om te reageren.

Zij hebben van deze mogelijkheid geen gebruik gemaakt.

C.1.3 Toetsingskader soorten

Een ontheffing kan worden verleend als aan verschillende kaders is voldaan. In deze paragraaf beschrijven we kort aan welke kaders wordt getoetst.

C.1.3.1 Wettelijke regels

Een verzoek tot ontheffing wordt beoordeeld op basis van de regels, zoals deze zijn opgenomen in hoofdstuk 3, paragraaf 3.1, 3.2 en 3.3 van de Wet natuurbescherming. Bij ons oordeel houden we tevens rekening met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, en met de regionale en lokale bijzonderheden.¹⁵

Ook het Besluit natuurbescherming¹⁶ en (soms) de Regeling natuurbescherming¹⁷ zijn voor de toetsing relevant.

¹² Besluit natuurbescherming, art. 1.3, eerste lid.

¹³ Wet natuurbescherming, art. 1.3, eerste lid.

¹⁴ Wet natuurbescherming, art. 1.3, derde lid.

¹⁵ Wet natuurbescherming, art. 1.10, het derde lid.

¹⁶ Besluit natuurbescherming, art. 3.9.

¹⁷ Regeling natuurbescherming, art. 3.22 i.c.m. Besluit natuurbescherming, art. 3.25.

C.1.3.2 Provinciaal beleid

Naast de wettelijke regels hebben wij beleid opgesteld in onze Omgevingsvisie. De regels, die daaruit voortkomen, zijn vastgelegd in onze Omgevingsverordening Overijssel 2017 (hoofdstuk 7 Natuur). Hierin zijn onder andere regels met betrekking tot een vrijstelling van bepaalde soorten weergegeven.

In onze Beleidsregel Natuur Overijssel 2017¹⁸ is vastgesteld dat wij kennisdocumenten soorten¹⁹ betrekken bij de afweging tot het verlenen van een ontheffing op basis van de Wnb.²⁰

C.1.3.2.1 Jaarrond beschermde vogelnesten

Onder invloed van jurisprudentie heeft de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) in 2009 lijsten opgesteld van de vogelsoorten, waarvan het nest jaarrond beschermd moet worden. Wij hebben deze lijsten van jaarrond beschermde nesten van vogels in 2017 beleidsarm overgenomen.

Inmiddels is gebleken dat deze landelijke lijsten niet volledig op onze provincie zijn toegespitst. Daarom hebben wij deze lijsten aangepast. Deze nieuwe lijsten zijn tot stand gekomen aan de hand van de meest recente trends en aantallen van broedvogels in Nederland en in Overijssel. Vervolgens is beoordeeld of de soorten in de juiste categorie waren ingedeeld om de soort aan te merken als soort met vast nest respectievelijk soort met jaarrond beschermd functioneel leefgebied.

Wij hebben 2 lijsten vastgesteld, namelijk:

1. Lijst Vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten Overijssel.
2. Lijst vogelsoorten met jaarrond beschermd functioneel leefgebied Overijssel.

De nesten c.q. het ecologisch functionele leefgebied van de soorten op de lijsten zijn beschermd.

Bescherming nesten algemeen

Het nest van een vogel is de plaats of ruimte die een vogel gebruikt voor het leggen en het uitbroeden van de eieren en voor het grootbrengen van de jongen. Indien de soort nest-indicerend gedrag vertoont, zoals het baltsgedrag en het aanslepen van nestmateriaal tot het moment dat de jongen zelfstandig zijn, is het niet toegestaan het nest te verwijderen of de broedlocatie ongeschikt te maken. Het nest-indicerend gedrag is al onderdeel van het broeden.

Als het gaat om vogelsoorten, waarbij de jongen direct het nest verlaten (nestvlinders), is ook de ruime omgeving van het nest belangrijk. In de context van de Wnb valt onder nest zowel de inhoud als de ecologisch functionele omgeving onder het begrip nest. De omvang van de ecologisch functionele omgeving verschilt per vogelsoort. Het betreft de omgeving die nodig is om het broedsucces van de betreffende vogelsoort te garanderen. Onder de verbodsbepaling vallen alle activiteiten die het broedsucces negatief beïnvloeden of teniet doen. Ook situaties, die het nest op zich niet fysiek aantasten, kunnen onder de verbodsbepalingen vallen. Als er bijvoorbeeld sprake is van aantasting van de ecologisch functionele omgeving, waardoor de broedvogel zijn nestplek permanent verlaat.

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat een nieuw nest te maken. Die vogels gebruiken hun nest niet als een vaste rust of verblijfplaats. De meeste nesten voor eenmalig gebruik genieten buiten het broedseizoen²¹ niet de bescherming van artikel 3.1 van de Wnb.

¹⁸ Art. 4.2.1 Beleidsregel Natuur Overijssel 2017

¹⁹ Te raadplegen via: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/>

²⁰ Wet natuurbescherming, ontheffing op basis van de artikelen 3.3, eerste lid, 3.8, eerste lid en 3.10, tweede lid i.c.m. art. 3.8, eerste lid.

²¹ Het broedseizoen start met nest-indicerend gedrag en eindigt als de jongen geen ouderzorg meer nodig hebben. De duur en periode van het broedseizoen verschilt per soort.

Jaarrond beschermd nest of leefgebied

Nesten – en/of – het ecologisch functioneel leefgebied van de aangevraagde soorten zijn jaarrond beschermd. Voor deze soorten geldt dat de specifieke voorwaarden voor het broeden en grootbrengen van de jongen niet overal aanwezig zijn. De broedplekken met het ecologisch functionele leefgebied van deze soorten genieten daarom ook buiten het broedseizoen bescherming. Op basis daarvan is bij het verwijderen van (oude) nesten van deze soort altijd een ontheffing nodig. Zonder ontheffing is er sprake van een overtreding van de verbodsbepalingen.

C.2 WEERGAVE VAN DE FEITEN

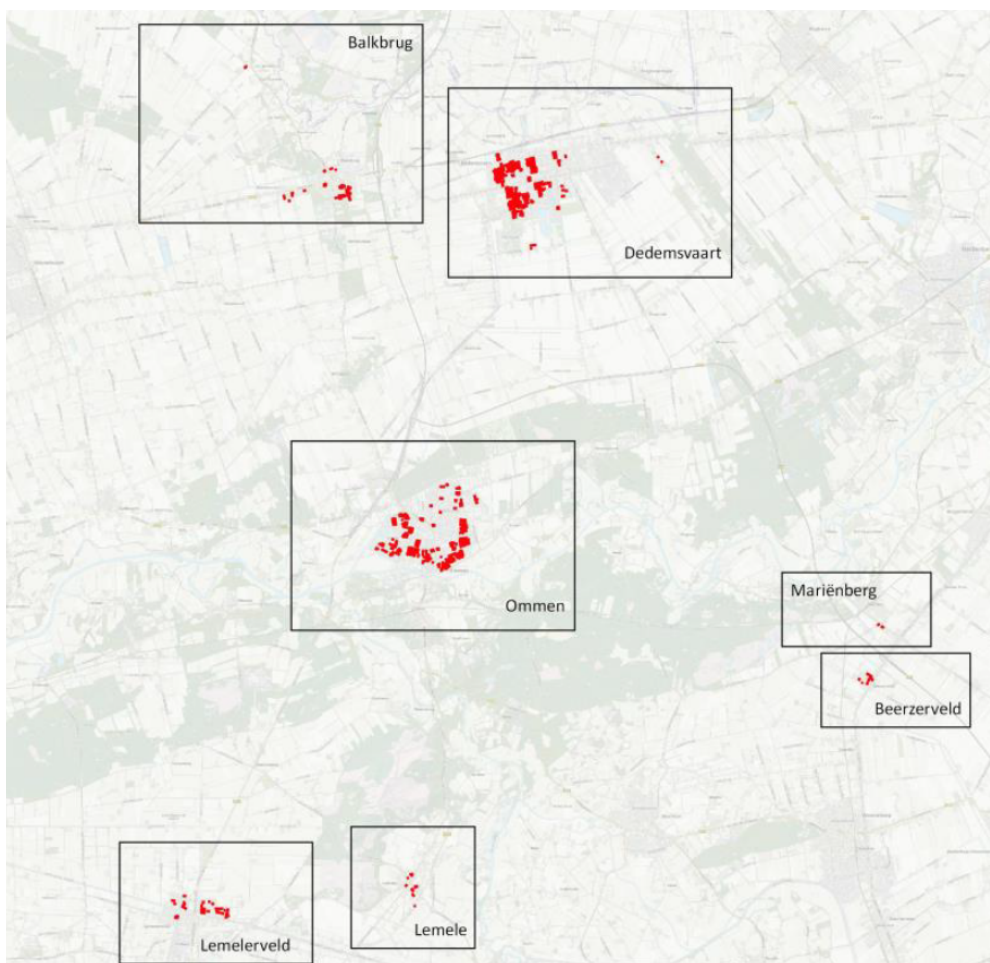
C.2.1 Aanvraag ontheffing beschermde soorten

C.2.1.1 Omschrijving van het project / activiteiten

Woningstichting Vechtdal Wonen heeft bij renovatie, sloop en nieuwbouw regelmatig te maken met de Wet natuurbescherming (Wnb). Zo moet er voorafgaand aan werkzaamheden onderzoek worden uitgevoerd. Dat is nodig om aan te tonen dat er door voorgenomen werkzaamheden geen beschermde soorten worden geschaad. Het onderzoek maakt ook duidelijk of werkzaamheden leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen van de Wnb. Meestal volgt daarna voor elk project afzonderlijk een ontheffing aanvraag.

Het uitvoeren van losse onderzoeken en het aanvragen van ontheffingen maakt de verduurzamingsopgave, waar Vechtdal Wonen voor staat, kostbaar. Tevens zorgt onzekerheid over de duur van de ontheffingsprocedure en eventueel aanvullend opgelegde voorwaarden in ontheffingen voor onzekerheid in de uitvoeringsplanning. Daarbij leidt de reguliere wijze van ontheffingverlening niet altijd automatisch tot betere soortenbescherming, omdat doorgaans geen aanvullende mitigatie wordt toegepast om de staat van instandhouding van de beschermde soorten te verbeteren.

Vechtdal Wonen heeft een grote opgave voor het verduurzamen van haar woningen. Hiervoor is in de praktijk steeds vergelijkbare ontheffingen voor gelijkende werkzaamheden nodig. Het is efficiënter en effectiever om een Soortenmanagementplan (SMP) op te stellen. Deze kan dienen als onderbouwing voor een generieke ontheffing. De aangevraagde ontheffing is bedoeld voor de onderstaande genoemde ruimtelijke ingrepen aan woningen en gebouwen die van invloed zijn op beschermde soorten.

Figuur 1. Betrokken plangebied in ontheffing. In rood is het woningbezit van Vechtdal Wonen in de kernen weergegeven.

Vechtdal Wonen beheert en onderhoudt ongeveer 10.000 woningen in de gemeenten Hardenberg, Ommen, Enschede, Raalte en Dalfsen. Binnen deze ontheffing gaat het om ruim 3.200 woningen verspreid over de dorpen Balkbrug, Beerzerveld, Dedemsvaart, Lemele, Lemelerveld, Mariëberg en Ommen (zie figuur 1). Het gaat hierbij met name om rijtjeswoningen, maar voor een deel bestaan de woningen ook uit appartementencomplexen, zorgcentra en vrijstaande woningen. In de kaartbijlagen met onderzoeksresultaten van het SMP zijn de locaties van de woningen en de beschreven wijken in meer detail weergegeven. Een groot deel (ca 80%) van deze woningen is reeds verduurzaamd in eerdere projecten, met name de daken en spouwmuren.

De beoogde ingrepen aan dit woningbezit de komende tien jaar bestaan uit de volgende type werkzaamheden:

A. Beheer en onderhoud van gebouwen (jaarlijks ca 555 woningen):

- Schilderwerkzaamheden;
- Herstel metsel- en voegwerk;
- Schoonmaken en herstel van dakgoten en windveren;
- Vervangen van kapotte dakpannen.

B. Renovatie en verduurzaming van gebouwen:

- Vervangen bitumen platte daken (of op bestaand dak EPDM bedekking vervangen door bitumen);
- (Na)isoleren spouwmuren (ca 100 woningen);
- Vervangen daken (dakisolatie of vervangen alle dakpannen) (ca 200 woningen);
- Isoleren daken van binnenuit;
- Renoveren balkons;
- Renovatie of sloop van schoorstenen;
- Plaatsen PV zonnepanelen (ca 1.350 woningen);
- Renoveren van bergingen en carports;
- Verwijderen asbest (ca 100 bergingen);
- Verwijderen en vervangen van gevelbetimmering, windveren, boeiboorden en luiken.

C. Sloop en nieuwbouw van gebouwen (sloop ca 50 woningen voorzien, planning realisatie nieuwe woningen ca 600).

Bij beheer, onderhoud, renovatie en verduurzaming van woningen blijven de omringende tuinen en groen onveranderd. Bij gebruik van bouwstellingen wordt gevelbegroeiing en struikgewas direct rondom het pand ook wel verwijderd. Alleen bij sloop en nieuwbouw wordt doorgaans wel alle tuinbeplanting verwijderd. Waar fysieke ingrepen aan woningen en gebouwen plaatsvinden wordt rekening gehouden met aanwezige beschermde soorten.

Daarnaast wordt standaard natuurinclusief gerenoveerd en verduurzaamd, voor zover dat aan de orde is en worden de huizen daarmee geschikt gemaakt voor toekomstige bewoning van huismus, huiswaluw, gierwaluw en vleermuissoorten.

In het geval van sloop en nieuwbouw, worden in de nieuwbouwwoningen standaard voorzieningen voor huismus, huiswaluw, gierwaluw en vleermuissoorten aangebracht en worden waar nodig vervangende groenstroken voor egel gerealiseerd.

De ontheffing(aanvraag) ziet niet op mogelijk andere ontheffingen die nodig zijn als er nieuwbouw wordt uitgevoerd op anders ingerichte terreinen. Hier kunnen andere soorten aanwezig zijn.

C.2.2 Doel van het project

Het doel van het project is de huurwoningen van Vechtdal Wonen in Dedemsvaart, Ommen, Balkbrug, Lemele, Lemelerveld, Beerzerveld en Mariënberg op het gewenste niveau te houden en te krijgen qua duurzaamheid en onderhoud.

Volgens de inleiding van het SMP zijn de doelen van de SMP aanpak daarbij het geven van een bijdrage aan biodiversiteit en bescherming van fauna, in combinatie met een eenduidige aanpak. Hierdoor wordt niet alleen locatiespecifiek natuurinclusief gewerkt, maar over het gehele eigendom.

C.2.3 Soorten waarvoor ontheffing wordt gevraagd

U vraagt ontheffing aan van de verbodsbepalingen en soorten, zoals opgenomen in tabel 1.

Tabel 1: soorten en verbodsbepalingen

Soort	verbodsbepaling	nesten, rustplaatsen en eieren opzettelijk vernielen of beschadigen ²²	Opzettelijk verstoren ^{23, 24}	voortplantingsplaatsen of rustplaatsen te beschadigen of te vernielen ^{25, 26}
Gierzwaluw		X	X	
Huismus		X	X	
Huiszwaluw		X	X	
Gewone grootvleermuis			X	X
Gewone dwergvleermuis			X	X
Ruige dwergvleermuis			X	X
Laatvlieger			X	X
Steenmarter				X
Egel				X

C.2.4 Periode

De ontheffing wordt aangevraagd voor de periode van 1 maart 2023 tot en met 28 februari 2033.

C.2.5 Onderliggende documenten

Voor de beoordeling van de aanvraag zijn de volgende documenten toegezonden²⁷:

- Ecogroen 15 juli 2022. Soortmanagementplan Vechtdal Wonen. 21-234 (vervallen en vervangen door versie van 13 januari 2023)
- Ecogroen 13 januari 2023. Soortmanagementplan Vechtdal Wonen. 21-234
- Ecogroen, 9 september 2022. Vechtdal Wonen. SMP Onderzoeksrapport
- Bijlage 3. Natuurinclusieve maatregelen
- Kaart 21234_DDP_Resultaten_Vogels
- Kaart 21234_DDP_Resultaten_Vleermuizen
- Kaart 21234_DDP_Resultaten_SteenmarterEgel
- Excel bestand Natuurdatabase, versie 100323
- Machtiging

²² Wnb, art. 3.1, tweede lid.

²³ Wnb, art. 3.1, vierde lid.

²⁴ Wnb, art. 3.5, tweede lid.

²⁵ Wnb, art. 3.5, vierde lid.

²⁶ Wnb, art. 3.10, eerste lid, sub b.

²⁷ Kenmerk provincie D2022-09-001361, D2023-10-005089 en D2023-02-005181.

C.2.6 Aanvullende gegevens

Wij hebben uw aanvraag op 9 september 2022 ontvangen²⁸. Op 7 december 2022 zijn aanvullende gegevens gevraagd²⁹. Deze gegevens zijn op 17 januari 2023³⁰ en 13 februari 2023³¹ ontvangen.

C.3 TOETSING AANVRAAG ONTHEFFING SOORTEN

C.3.1 Inhoudelijke beoordeling

Onze Omgevingsverordening geeft voor uw handeling en betrokken soorten geen vrijstelling. We betrekken wel de kennisdocumenten van de gierzwaluw, huismus, gewone grootoorvleermuis, gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis bij onze toetsing van de aanvraag.

C.3.1.1 Onderzoeksmethode en resultaten onderzoek

Middels bureau- en veldonderzoek is onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van beschermde soorten. In het SMP onderzoeksrapport³² wordt beschreven hoe dit is uitgevoerd. Op hoofdlijnen komt dit neer op:

- Inventarisatie bestaande gegevens. Hierbij is naast de regulier beschikbare informatie van de NDFF ook gebruik gemaakt van eerder uitgevoerd onderzoek. In 2016 en 2017 is door Ecogroen een groot deel van de woningen onderzocht. Met uitvoering van deze onderzoeken is een goed beeld ontstaan van de (mogelijk) aanwezige beschermde soorten en beschermde nest- en verblijfplaatsen.
- Uitvoeren veldonderzoek naar gebouwbewonende vogelsoorten en vleermuissoorten in 2021. Tijdens het onderzoek in 2021 zijn een aantal woningen die in 2016-2017 niet zijn onderzocht ook meegenomen. Het betreft woningen waar destijds geen verduurzamingswerkzaamheden waren voorzien of in de tussenliggende periode gebouwd zijn. Dit onderzoek is uitgevoerd op basis van de protocollen in de kennisdocumenten (huismus, gierzwaluw), het Vleermuisprotocol 2021, voor huiszwaluw met drie veldbezoeken (zichtwaarneming en nesttellingen) en voor steenmarter en egel op basis van zichtwaarnemingen tijdens de andere veldbezoeken.

Wij zijn van oordeel dat het onderzoek voldoende is om de aanwezigheid en functie van de verblijfplaatsen ten behoeve van een generieke ontheffing vast te kunnen stellen. In bijlage 1 van het SMP is een overzicht opgenomen van de uitgevoerde veldbezoeken. Ten opzichte van de reguliere onderzoekswijze is het opvallendste verschil dat de onderzoeken gedeeltelijk per fiets zijn uitgevoerd. Daarnaast kon gebruik worden gemaakt van de resultaten van onderzoek over meerdere jaren. In deelgebieden waar tijdens het onderzoek in 2016-2017 geen of een heel beperkt aantal nestplaatsen van de gierzwaluw is aangetroffen, is afgeweken van het reguliere protocol en is het aantal veldbezoeken verminderd. Bij de onderzoeken is niet alleen het woningbezit van Vechtdal Wonen onderzocht, maar ook de directe omgeving binnen enkele honderden meters. Het onderzoek is niet gericht op het geheel kunnen uitsluiten van verblijfplaatsen van gebouwbewonende soorten in elke woning van de woningstichting. De belangrijkste locaties zoals concentraties broedvogels, kraamverblijven en overwinteringslocaties zijn wel in beeld gebracht en er zijn goede inschattingen gemaakt van de lokale populatie en verspreiding.

De waargenomen verblijfplaatsen zijn op kaart weergegeven in de bij de aanvraag gevoegde kaarten, die onderdeel zijn van dit besluit.

²⁸ Kenmerk provincie D2022-09-001361

²⁹ Kenmerk provincie D2023-01-005089

³⁰ Kenmerk provincie D2023-01-005089

³¹ Kenmerk provincie D2023-02-005181

³² Hoofdstuk 2 pagina 7 tot en met 10

Samenvatting resultaten:

- Huismus komt in alle onderzochte kernen algemeen voor. Vrijwel alle mussen broeden onder dakpannen waar geen vogelschroot is toegepast. Een groot aandeel van de nesten in de kernen bevindt zich in woningen van Vechtdal Wonen.

	Aantal nestlocaties in woningen Vechtdal Wonen	Aantal nestlocaties in omliggende woningen/gebouwen
Balkbrug	18	28
Beerzerveld	7	7
Dedemsvaart	139	124
Lemele	7	4
Lemelerveld	33	19
Marienberg	4	6
Ommen	127	247
Totaal	335	435

- Met uitzondering van Marienberg en Beerzerveld komt de gierzwaluw in alle kernen voor. De grootste populatie bevinden zich in Dedemsvaart en Ommen. Een relatief groot aantal broedt in voorzieningen die als compensatie in andere projecten zijn aangebracht. Een meerderheid van het aantal nesten in de kernen bevindt zich in of aan woningen van Vechtdal Wonen.

	Aantal nestlocaties in woningen Vechtdal Wonen	Aantal nestlocaties in omliggende woningen/gebouwen
Balkbrug	8	7
Beerzerveld	0	0
Dedemsvaart	124	105
Lemele	0	4
Lemelerveld	9	9
Marienberg	0	0
Ommen	55	14
Totaal	196	139

- De huiszwaluw komt maar in één van de onderzochte dorpen voor (Ommen) (2 broedparen in woningen van Vechtdal Wonen). De waarschijnlijke verklaring is het ontbreken van gebieden met geschikt nestmateriaal en het ontbreken van geschikte woningen.

- De gewone dwergvleermuis is de meest algemene soort in alle onderzochte kernen. In vrijwel alle kernen zijn kraamverblijven vastgesteld. In Ommen is tevens een massawinterverblijf vastgesteld.

	Kraamverblijfplaats	Zomerverblijfplaats	Massawinterverblijfplaats	Paar/baltes en winterverblijfplaats
Balkbrug	x	x		x
Beerzerveld		x		x
Dedemsvaart	x	x		x
Lemele	x	x		x
Lemelerveld	x	x		x
Ommen	x	x	x	x

- Verblijfplaatsen van de laatvlieger zijn vastgesteld in Balkbrug, Lemele en Ommen, alleen in woningen die gebouwd zijn van 1964-1987. Opvallend is dat vier zomerverblijfplaatsen zijn vastgesteld in kraamkasten van het type Schwegler 1FTH. In Balkbrug en Ommen is een kraamverblijf aanwezig.

	Kraamverblijfplaats	Zomerverblijfplaats	Paar/baltes en winterverblijfplaats
Balkbrug	x	x	-
Beerzerveld	-	-	-
Dedemsvaart	-	-	-
Lemele	-	x	x
Lemelerveld	-	-	-
Marienberg	-	-	-
Ommen	x	x	-

- De ruige dwergvleermuis is alleen in Dedemsvaart en Ommen aangetroffen in kleine aantallen. Kraamverblijven bevinden zich grotendeels buiten Nederland. Er zijn geen verblijfplaatsen van gewone grootoorvleermuis aangetroffen, maar er zijn wel waarnemingen van de soort gedaan.

	Kraamverblijfplaats	Zomerverblijfplaats	Paar/balts en winterverblijfplaats
Balkbrug	-	-	-
Beerzerveld	-	-	-
Dedemsvaart	-	-	x
Lemele	-	-	-
Lemelerveld	-	-	-
Mariënberg	-	-	-
Ommen	-	-	x

- Steenmarter is alleen in de grotere dorpen (Dedemsvaart, Ommen en Lemelerveld) aangetroffen. Op basis van waarnemingen en klachten zijn alleen in Dedemsvaart Vogelbuurt woningen van Vechtdal Wonen door steenmarter bewoond.
- Egel is in alle onderzochte dorpen aangetroffen, door waarnemingen tijdens de vleermuisonderzoeken. Doordat egel meerdere verblijfplaatsen gebruikt, zijn er met zekerheid ook verblijfplaatsen van egel te verwachten in dicht groen in tuinen, openbaar groen rond de woningen van Vechtdal Wonen.

De resultaten van het onderzoek zijn in meer detail in het onderzoeksrapport en het SMP opgenomen. Beide rapporten zijn onderdeel van deze ontheffing.

C.3.1.2 Effectbeoordeling, mitigatie en staat van instandhouding

Het effect van de werkzaamheden op de aangevraagde soorten is afhankelijk van het type ingreep dat wordt uitgevoerd. Zo heeft het uitvoeren van schilderwerk aan kozijnen minder structurele effecten dan het na isoleren van een open spouw. U heeft in hoofdstuk 5 van het SMP toegelicht welke werkzaamheden een negatief effecten kunnen hebben. Zonder mitigerende maatregelen zijn alle ingrepen verstorend en kunnen een negatief effect hebben op de verblijfplaatsen en daarmee de staat van instandhouding. Bij alle woningen en gebouwen waar fysieke ingrepen zullen plaatsvinden, wordt rekening gehouden met beschermde soorten door deze voorafgaand ongeschikt te maken en vervangende verblijfplaatsen te realiseren. Daarnaast wordt standaard natuurinclusief gerenoveerd waardoor gebouwen (weer) geschikt gemaakt worden voor toekomstige bewoning. Hoewel met mitigerende maatregelen rekening wordt gehouden met de aanwezigheid van soorten, gaan met name bij sloopectiviteiten en isolatie-ingrepen aan daken en spouwmuren verblijfplaatsen permanent verloren.

Werkwijze SMP

De voorgestelde mitigerende en compenserende maatregelen, zoals beschreven in het SMP³³, zijn voldoende. Met deze maatregelen worden negatieve effecten op de aangevraagde soorten zoveel mogelijk geminimaliseerd. In *B. Voorschriften bij het besluit* zijn de voorgestelde maatregelen vastgelegd. De maatregelen die genomen worden tijdens de uitvoering borgen dat de staat van instandhouding van soorten en lokale populaties in ieder geval niet verslechteren, maar juist verbeteren. Dit gebeurt enerzijds door bij de uitvoering van de werkzaamheden rekening te houden met de aanwezigheid van soorten, het nemen van mitigerende maatregelen, het realiseren van een plus aan verblijfplaatsen voor soorten, anderzijds door monitoring, evaluatie en, indien nodig, aanpassing van de maatregelen. Daarnaast zorgen de gehanteerde protocollen en kwaliteitsborging ervoor dat alle mitigerende maatregelen goed worden uitgevoerd en er direct gereageerd kan worden op nieuwe situaties of ontwikkelingen. De basis van het soortenmanagementplan bestaat uit:

- Basisonderzoek naar aanwezige verblijfplaatsen (Zie C.3.1.1)
- Ecologische werkprotocol
- Werken / ongeschikt maken buiten de kwetsbare perioden
- Realisatie van tijdelijke vervangende verblijfplaatsen (indien noodzakelijk)

³³ Hoofdstuk 6 pagina 35 tot en met 47

- Realisatie van permanente vervangende verblijfplaatsen
- Monitoring van effectiviteit vervangende verblijfplaatsen in combinatie met monitoring populatietrend, inclusief jaarlijks evaluatierapport

Ecologisch Werkprotocol

Er wordt gewerkt met een plaatsgebonden, lokale aanpak. Per project wordt een ecologisch werk-protocol opgesteld waarin omschreven staat hoe de werkzaamheden worden uitgevoerd, volgens welke planning en welke maatregelen genomen worden. De aanpak bestaat uit de volgende stappen:

Stap 1 bepalen aanwezige soorten

Aan het begin van een nieuw jaar doornemen welke woningen en/of gebouwen gerenoveerd of gesloopt worden. Op basis van de onderzoeksgegevens van 2021 vaststellen welke beschermde gebouwbewonende soorten aanwezig (kunnen) zijn. Dit wordt aangevuld met een inschatting van de ecologisch deskundige. En voor de uitvoering van de werkzaamheden voert de ecologisch deskundige nog een faunacheck uit in de woningen en/of gebouwen. Daarbij wordt gekeken naar mogelijke aanwezige verblijfplaatsen. Als er sprake is van sloop, dan worden ook de tuinen en de overige groenelementen geïnspecteerd.

Elke nieuw ontdekte verblijfplaatsen van beschermde soorten worden toegevoegd aan de natuurdatabase 2021.

Stap 2 Inschatting kans effect vanuit ingreep

De volgende stap is het bepalen van de mogelijke overtredingen van verbodsbepalingen door de geplande ingreep op basis van de kans op aanwezigheid van beschermde soorten. Worden nesten/verblijfplaatsen door de ingreep beïnvloed of verdwijnen ze, is er kans op doden van soorten als er geen specifiek voorzorgsmaatregelen worden genomen. Aan de hand van de aard, omvang en planning van de voorgenomen werkzaamheden wordt door de begeleidende ecologisch deskundige bepaald of de werkzaamheden leiden tot conflicten.

Stap 3 Opstellen planning in relatie tot kwetsbare periode(n)

Als in stap 2 blijkt dat er mogelijk een conflict ontstaat wordt nagegaan of het mogelijk is om buiten de kwetsbare periode(n) te werken. Dit verschilt per soort en is afhankelijk van het tijdstip en de aard van de werkzaamheden in relatie tot de functie die het gebouw heeft of kan hebben voor de betreffende soort(en). Aan de hand van de aanwezigheid van beschermde soorten, de planning van de uitvoering en de voorgenomen werkzaamheden, wordt de uitvoeringsperiode bepaald. Aangezien veel kritische periodes elkaar overlappen, is het niet altijd mogelijk om buiten de kritische periode van soorten te werken. Wel is het dan noodzakelijk voorafgaand ongeschikt te maken. Het plannen en uitvoeren van de werkzaamheden vraagt daarom om maatwerk. Dit maatwerk houdt in dat indien in een groter deelgebied renovatie plaatsvindt, gefaseerd werken in ruimte en tijd onderdeel van dit ecologisch werkprotocol wordt. Zo wordt bij een project altijd begonnen bij woningen waar geen beschermde soorten aanwezig zijn. Tijdens het uitvoeren van de werkzaamheden worden deze woningen geschikt gemaakt en pas aan het eind worden woningen aangepakt waar wel beschermde soorten aanwezig zijn. Hierdoor ontstaan er voorafgaand van het uitvoeren van de werkzaamheden aan bezette woningen voldoende alternatieve verblijfplaatsen om naar uit te wijken. Een kanttekening die hierbij te maken is de benodigde tijd die dieren nodig hebben om te wennen aan nieuwe verblijfplaatsen. Mogelijk zijn tijdig tijdelijke voorzieningen nodig (Zie stap 4).

Indien een gebouw voorafgaand aan de kwetsbare periode ongeschikt wordt gemaakt voor bewoning door beschermde soorten (natuurvrij), kunnen de werkzaamheden mogelijk wel in een kwetsbare periode worden uitgevoerd. Het uitgangspunt in de uitvoering is dat in veel gevallen alle bebouwing binnen een projectgebied natuurvrij gemaakt wordt om te voorkomen dat dieren onverhoopt verstoord of gedood worden. De ecologisch deskundige voert een controle uit om er zeker van te zijn dat er geen (beschermde) dieren meer aanwezig zijn in de bebouwing. Pas dan mag deze deskundige de bebouwing natuurvrij verklaren en groen licht geven voor opstart van de werkzaamheden.

Werkzaamheden aan panden met bekende kraam- en winterverblijfplaatsen en werkzaamheden aan panden binnen een zone van 200-meter daarvan, die ook als kraam- of massawinterverblijfplaats voor vleermuizen kunnen dienen, worden altijd respectievelijk buiten de kraam- en winterperiode geïsoleerd.

Dakisolatie van binnenuit kan jaarrond worden uitgevoerd, tenzij er sprake is van een verblijfplaats van steenmarter of grootoorvleermuis. De werkzaamheden worden dan buiten de kwetsbare perioden uitgevoerd.

Stap 4 Bepalen vervangende voorzieningen

Tot slot wordt bepaald welke voorzieningen nodig zijn tijdens de verduurzamings- en sloopwerkzaamheden. Tijdelijke voorzieningen zijn nodig als er onvoldoende alternatieve nest- of verblijfplaatsen aanwezig zijn om de periode te overbruggen tussen start en afronding van de werkzaamheden. Daarvan is sprake als er geen vervangende voorzieningen beschikbaar zijn uit eerdere renovaties en natuurinclusief bouwen. Of als uit de omgevingscheck blijkt dat er geen beschikbare verblijfplaatsen zijn.

Wanneer in het uitvoeringsgebied belangrijke verblijfplaatsen bekend zijn, zoals kraamkolonies en/of massawinterverblijfplaatsen van vleermuizen, worden aanvullende beschermingsmaatregelen genomen. Deze verblijfplaatsen zijn op populatieniveau (lokaal en soms zelfs regionaal) uitermate kritisch en daarom tijdens het veldonderzoek goed in beeld gebracht. Op deze locaties is te allen tijde maatwerk noodzakelijk. Dit geldt ook voor werkzaamheden binnen 200 meter van kraamkolonies en massawinterverblijven.

Het uitgangspunt is natuurinclusief werken, waarbij generieke en specifieke permanente maatregelen worden genomen. De op het moment van aanvraag uitgewerkte permanente voorzieningen zijn opgenomen in de Natuurdatabase. De (locatiespecifieke) uitwerking van de SMP aanpak wordt verwerkt als onderdeel van het Ecologisch Werkprotocol, bedoeld voor aannemers en uitvoerders.

Ongeschikt maken

Bij alle woningen en gebouwen waar fysieke ingrepen plaatsvinden wordt rekening gehouden met aanwezige beschermde soorten. Alleen als op basis van de resultaten van het basisonderzoek en een detailcontrole van de eigenschappen van de bebouwing (faunacheck) uitgesloten is dat er zich (of: geen) verblijfplaatsen van beschermde soorten bevinden in het gebouw, is het niet noodzakelijk deze voorafgaand ongeschikt te maken (natuurvrij).

Ongeschikt maken vleermuizen

Voorafgaand aan werkzaamheden, die verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen beïnvloeden, wordt gecontroleerd of er potentiële invliegopeningen zijn voor vleermuizen. Deze inspectie vindt plaats bij werkzaamheden, zoals onder meer:

- het vervangen van kozijnen
- verwijderen gevelbetimmering
- dakisolatie
- spouwmuurisolatie
- sloop

Bij het ontbreken van invliegopeningen kunnen werkzaamheden zonder nadere voorwaarden worden uitgevoerd. Als er wel potentiële invliegopeningen aanwezig zijn, dan worden openingen buiten de kwetsbare perioden van vleermuizen dichtgezet met exclusion flaps. Hierdoor kunnen eventuele vleermuizen wel uitvliegen maar niet meer invliegen. Aanvullend kunnen openingen met rugvulling dichtgezet worden, als het aantoonbaar is dat vleermuizen gebruik kunnen maken van openingen met exclusion flaps. De actieve en minst-kwetsbare periode van vleermuizen is over het algemeen maart-april en september-oktober. Deze periodes zijn afhankelijk van de weersomstandigheden en kunnen van jaar tot jaar verschillen.

Het dichtzetten van de openingen wordt minimaal 5 nachten voor de uitvoering van de werkzaamheden uitgevoerd. Deze vijf nachten moeten bestaan uit geschikte vliegomstandigheden voor vleermuizen. Dat wil zeggen dat de nachttemperatuur 10 graden Celsius of hoger is, er weinig wind is en dat er maximaal lichte motregen valt. De werkzaamheden starten pas als de vleermuizen met zekerheid zijn uitgeweken naar een alternatieve verblijfplaats. De ecologisch deskundige voert een controle uit (bijvoorbeeld aan de hand van een uitvliegcheck). Na uitvoeren van de werkzaamheden worden de exclusion flaps en rugvulling verwijderd.

Ongeschikt maken vogelsoorten

Het kan nodig zijn om werkzaamheden in het broedseizoen uit te voeren. Als die invloed hebben op de nestplaatsen van gierzwaluw, huiszwaluw en huismus, dan is het noodzakelijk deze voor de broedperiode ongeschikt te maken. Dit kan door openingen in de goot af te sluiten met spouwborstels, overige openingen af te sluiten met rugvulling en dergelijke.

Als aan het dakoverstek moet worden gewerkt, waar huiszwaluwnesten aanwezig zijn en de werkzaamheden niet kunnen worden uitgevoerd zonder de nesten te verwijderen, worden deze buiten broedseizoen verwijderd. En het dakoverstek en gevel worden afgeschermd met een doek om te voorkomen dat in die periode huiszwaluw weer op die plek gaat nestelen.

Ongeschikt maken groen in verband met verblijfplaatsen egel

Als struiken en ruigte worden verwijderd, wordt rekening gehouden met de kwetsbare voortplantings- en overwinteringsperiode van egel.

Voorafgaand aan het verwijderen van struikgewas voert de ecologisch deskundige een controle uit om na te gaan of egels aanwezig zijn. Deze controle bestaat uit een visuele inspectie van de vegetatie en eventuele hopen op aanwezigheid van een egel, eventueel met hulpmiddelen zoals warmtebeeldcamera, een endoscoop en zaklamp. Als locaties met struikgewas niet goed te inspecteren zijn, dan wordt eerst de bovenste laag van struikgewas (ca. 20 centimeter boven de grond) verwijderd, waarbij de onderste 20cm en de bodem intact blijven. Vervolgens voert een ecologisch deskundige een controle uit om na te gaan of egels aanwezig zijn.

Indien uit de inspectie blijkt dat er in het gesnoeide gebied geen egels aanwezig zijn, dan kunnen de terreindelen ontdaan worden van struikgewas en ruigte.

Als er wel egels aanwezig zijn, dan worden de verblijfplaatsen van de egels (inclusief een beschermingszone van minimaal 3 meter eromheen) gemarkeerd en gespaard. Pas als blijkt dat egels uit eigen beweging zijn vertrokken - na controle door de ecologisch deskundige - dan kunnen ook de verblijfplaatslocaties verwijderd worden.

Handelingen bij onverwachte soorten

Als bij tijdens de uitvoering van de werkzaamheden overeenkomstig de in het SMP beschreven wijze andere beschermde soorten worden aangetroffen - zoals nesten van broedvogels en verblijfplaatsen van vleermuizen - worden de betreffende werkzaamheden direct gestaakt en wordt direct contact gezocht met de ecologisch deskundige. Vervolgens wordt in overleg bepaald hoe de werkzaamheden op een zorgvuldige wijze binnen de kaders van het SMP en deze ontheffing Wet natuurbescherming kunnen worden uitgevoerd. Mogelijk is een wijziging van de ontheffing noodzakelijk.

Werken onder begeleiding ecologisch deskundige

Werkzaamheden zoals ongeschikt maken van de gebouwen voor beschermde soorten en overige werkzaamheden die rechtstreeks een effect kunnen hebben op verblijfplaatsen en/of individuen van beschermde soorten, worden uitgevoerd onder begeleiding van een ecologisch deskundige.

Specifiek

Bij herstel van voegwerk van schoorstenen en gevels en ook de renovatie van schoorstenen dienen openingen die als in-vliegopening gebruikt kunnen worden (bijvoorbeeld open stootvoegen) behouden te blijven. Hierbij is begeleiding door een ecologisch deskundige noodzakelijk.

Bij het plaatsen van zonnepanelen is het van belang dat niet het hele dakvlak met zonnepanelen vol ligt. Er moet een deel onbedekt worden gelaten om het klimaat in het dakvlak niet te verstoren. We hebben deze voorwaarde aanvullend in een voorschrift opgenomen. (voorschrift 6).

Permanente vervangende verblijfplaatsen

Er wordt standaard natuurinclusief gerenoveerd en verduurzaamd. Voor zover het mogelijk is worden de huizen geschikt gemaakt voor toekomstige bewoning van huismus, huiswaluw, gierzwaluw en vleermuissoorten. Dit is ook het geval bij woningen waar in het onderzoek geen verblijfplaatsen zijn aangetroffen. In het geval van (sloop en) nieuwbouw, worden in de nieuwbouwwoningen standaard voorzieningen voor huismus, huiswaluw, gierzwaluw en vleermuissoorten aangebracht. In de uitwerking in de Natuurdatabase is dit nader uitgewerkt, waarbij ook rekening is gehouden met de geschiktheid van de omgeving, het bestaande aanbod aan verblijfplaatsen en het voorkomen van belangrijke verblijfplaatsen / concentraties in de omgeving.

In bijlage 3 bij het SMP is een aantal maatregelen opgenomen waarmee woningen toegankelijk kunnen worden gemaakt voor bewoning door gebouwbewonende soorten, alsmede inbouw- en opbouwmaatregelen. De maatregelen bestaan deels uit eenvoudige maatregelen die nagenoeg in elke renovatie kunnen worden toegepast, als uit maatwerk maatregelen die in en aan het te renoveren gebouw kunnen worden toegepast.

Maatregelen bij dakrenovatie

Bij veel woningen waarvan het dak gerenoveerd wordt, zijn de dakruimten in de huidige situatie niet voor vleermuizen beschikbaar, omdat er geen ruimte is om deze te bereiken doordat gevel- en nokpannen strak aansluiten. Bij de uitvoering van de dakrenovaties wordt bij alle te renoveren woningen de dakruimte geschikt wordt gemaakt gebouwbewonende soorten (vleermuizen, gierzwaluw en huismus). Voor huismus houdt dit in dat de ruimte aan de lange zijden van het dak geschikt wordt gemaakt door het vogelschroot achterwege te laten of hoger te plaatsen (ten minste 3^e pan).

Voor vleermuizen wordt invliegruimte gecreëerd door de gevel-, nok- en kantpannen te laten kieren. Hierdoor hebben vleermuizen toegang tot de ruimten onder het dak. De kierruimte tussen boeiboord en gevelpan wordt minimaal 25 mm breed zodat ook grotere soorten als de laatvlieger toegang hebben tot de ruimte onder het dak. Ook de ruimte naar het holle boeideel wordt toegankelijk gehouden zodat deze boeiboorden ook gebruikt kunnen worden. Deze ruimten gebruiken met name de gewone grootoorvleermuis en de laatvlieger als verblijfplaats. Onder het dak wordt een ruimte van minimaal 3 centimeter aangehouden, zodat vleermuizen weer ruimte onder het dak hebben.

Invliegopeningen voor gierzwaluw onder de gevel kunnen op veel wijzen geschikt worden gemaakt (blokjes onder de pannen, openingen onder pannen, sleufjes in boeiborden en dergelijke, invliegopening 35x70mm).

Indien de windveren of boeiboorden geschilderd worden en erg glad worden, worden er gaasmatjes op de windveren geplaatst zodat vleermuizen voldoende grip hebben bij het uit- en invliegen/kruipen. Deze maatregel wordt ook toegepast als toegang voor vogels.

Voor vogels wordt gezorgd dat alle woningen waarbij het dak wordt gerenoveerd weer toegankelijk worden gemaakt voor huismus. Dit gebeurt door vogelschroot onder de bovenzijde van de tweede of derde rij pannen te plaatsen of geen vogelschroot (meer) te plaatsen.

Maatregelen bij spouwmuurisolatie

Het toevoegen van openingen in de spouw geeft vleermuizen toegang tot de spouw. Dit gaat om het open maken van de bestaande luchtspouw op plekken waar geen isolatie in de spouw wordt aangebracht of plekken waar voldoende ruimte is tussen de isolatie en het buitenblad (spouwruijme moet voor gewone dwergvleermuis >2 cm zijn). Een aandachtspunt daarbij is het gebruikte materiaal van de isolatieplaten. Dit mag niet te glad zijn of zodanig vezelig dat vleermuizen erin verstrikken. Als het materiaal niet geschikt is, moet het geschikt gemaakt worden door het af te dekken.

Geschikte locaties zijn in de nok van een kopgevel, bij een blinde zolder, trappenhuizen, schoorstenen en dakrandopstanden. Doordat spouwruimtes weer toegankelijk zijn kunnen vleermuizen zelf de meest optimale klimatologische omstandigheden in de spouw opzoeken. Deze plekken kunnen toegankelijk gemaakt worden met entreestenen en kunnen groot genoeg zijn als kraamverblijf. Bij naisolatie kan er ook voor gekozen worden om de spouwruimte in de nok van de woning (kopse kant van de gevel) niet te isoleren en deze ruimte met een voorzetwand vanaf zolder te isoleren zodat de spouwruimte beschikbaar is/blijft voor vleermuizen. Deze ruimte kan vervolgens beschikbaar gemaakt worden met een entreesteen. Spouwmuren worden door alle soorten gebouwbewonende vleermuizen gebruikt. De grotere vleermuissoorten als de laatvlieger en gewone grootoorvleermuis hebben een grotere invliegopening nodig om deze te bereiken. De beschikbare spouwruimten hebben altijd een minimale oppervlakte van 1,5 m² met een spouwdiepte > 2 cm zodat deze ook geschikt zijn als kraamplek. Voor laatvlieger wordt de bovenste zijde van de spouw open gelaten. Hierdoor wordt de bestaande situatie met ruimte onder het dak en spouw zo dicht mogelijk benaderd. Bij voorkeur wordt deze maatregel aan de kopgevels van woningen toegepast. De maatregel kan aan beide zijden van een woningblok toegepast worden, zodat op verschillende windrichtingen mogelijkheden voor verblijfplaatsen worden aangeboden, waardoor de slagingskans naar verwachting toeneemt.

Maatregelen bij overige ingrepen/werkzaamheden

Naast maatregelen in de spouwmuur zijn met name bij regulier onderhoud vaak allerlei kansen in boeiboorden, plaatwerk etc. om verblijfplaatsen voor vleermuizen en vogels te creëren. In bijlage 4 van het SMP zijn per soort specifieke eisen opgenomen welke gebruikt kunnen worden om invulling aan deze kansen te geven. Het gaat om extra maatregelen in aanvulling op de compensatieopgave zoals weergegeven in de Natuurdatabase (Excel werkblad). Het zijn relatief eenvoudig toepasbare maatregelen waardoor nieuwe mogelijkheden voor verblijfplaatsen ontstaan, ter versterking van de staat van instandhouding van de soorten. In bijlage 3 zijn de mogelijkheden vastgelegd.

Bij het verwijderen van verblijfplaatsen van steenmarter worden per verblijfplaats in nieuwe groenstroken of in te handhaven groenstroken in de nabijheid (binnen 200 meter) twee vervangende verblijfplaatsen gecreëerd in de vorm van een marterhuis (Vivara type ZK EM Egel-Marterkast of vergelijkbaar), afgedekt met een laag takken/ blad.

Bij het verwijderen van dicht groen met verblijfplaatsen van egel wordt standaard minimaal een vergelijkbare oppervlakte en kwaliteit hoeveelheid nieuw groen aangebracht (ook huismus profiteert hiervan). In het EWP bepaalt de ecologisch deskundige de oppervlakte en kwaliteit groen dat verdwijnt en in overleg met Vechtdal Wonen ook de locatie van het nieuwe groen. Daarnaast worden in nieuwe groenstroken of in de te handhaven groenstroken in de nabijheid (binnen 200 meter) per mogelijke verblijfplaats twee vervangende verblijfplaatsen gecreëerd in de vorm van een egelhuis (Vivara type ZK EM Egel-Marterkast of vergelijkbaar), afgedekt met een laag takken/ blad.

Als bovenstaande maatregelen niet op eigen grond kunnen worden gerealiseerd, is een overeenkomst /toestemming van de grondeigenaar noodzakelijk om maatregelen op hun grond toe te passen. Deze wordt aan het logboek toegevoegd.

Belangrijke / bijzondere verblijfplaatsen

Een aantal verblijfplaatsen van beschermde soorten vraagt om speciale aandacht en specifieke maatregelen. Hierbij gaat het om de aanwezigheid van de navolgende verblijfplaatsen:

- kraamkolonies van gewone dwergvleermuis en laatvlieger;
- massa-winterverblijven van gewone dwergvleermuis.

Uitgangspunt bij bovenstaande verblijfplaatsen is het behoud van de huidige verblijfplaatsen. Het gaat hier om belangrijke verblijfplaatsen waarbij het verdwijnen een groot effect kan hebben op de lokale populaties en de staat van instandhouding van de soort(en). Op basis van de renovatieplannen wordt de ecologisch deskundige bij het ontwerp en planningsproces betrokken om samen met de ontwerper en aannemer te bekijken op welke

technische / praktische wijze het verblijf kan worden behouden. De praktijk leert dat deze verblijfplaatsen vaak met eenvoudige maatregelen behouden kunnen worden.

Als het niet mogelijk blijkt om de bijzondere verblijfplaats te behouden, worden op dezelfde plek in het gebouw en in de directe omgeving (binnen 50 meter) meerdere vergelijkbare voorzieningen gerealiseerd. Dit bestaat bijvoorbeeld uit het vrijhouden van delen van de spouw en ruimte onder het dak (laativlieger en gewone dwergvleermuis), geschikt maken van tussenspouw, realisatie van toegang tot vorstvrije ruimten en dergelijke voor massawinterverblijf van de gewone dwergvleermuis. Dit bestaat uit voorzieningen waar de geschiktheid is aangetoond op basis van bekende literatuur, monitoringgegevens, eerder verleende ontheffingen of eigen waarnemingen. Essentieel is het dat de verblijfplaats altijd tijdig beschikbaar is voor de functie waar het verloren verblijf voor diende. Voorzieningen worden ruim voor aanvang van de werkzaamheden aangebracht, bij voorkeur op zodanige wijze dat de voorzieningen één seizoen tegelijkertijd aanwezig zijn.

Het ontwerp en plan voor de uitvoering van maatwerk wordt door de betrokken ecologisch begeleider op schrift gesteld en voorafgaand aan de uitvoering ter informatie voorgelegd aan het bevoegd gezag (provincie Overijssel). Op deze wijze blijven wij op de hoogte van de uitvoering van werkzaamheden aan belangrijke verblijfplaatsen en blijft dit voor onze toezichthouders inzichtelijk. Als het aan bovenstaande voorwaarden kan worden voldaan, is een separate ontheffing nodig.

Natuurdatabase

Vechtdal Wonen houdt de verblijfplaatsen, werkzaamheden en maatregelen bij in de Natuurdatabase op woningniveau. De Natuurdatabase is een Excel bestand waarin op het moment van aanvraag de geplande maatregelen zijn weergegeven, en ook de al gerealiseerde maatregelen in eerdere renovaties.

Voor de permanente mitigatie is per woning in de Natuurdatabase aangegeven waar al voorzieningen zijn aangebracht en waar nog voorzieningen aangebracht moeten worden bij toekomstige verduurzamingswerkzaamheden. Doel daarbij is om voor het gehele woningbezit de beschikbaarheid van potentiële verblijfplaatsen en nestplaatsen te vergroten en te zorgen voor een lokaal gunstige staat van instandhouding voor alle betrokken soorten. Voor het bepalen van het toe te passen type voorziening is deels uitgegaan van standaardoplossingen die bij elke (hoek)woning worden toegepast en deels van maatwerkoplossingen (vooral voor woningen in wijken met kraamverblijfplaatsen van laativlieger en kraam- en winterverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis).

In de Natuurdatabase is uitgewerkt waar welke maatregelen worden toegepast. Als het in de praktijk technisch of anderszins niet mogelijk is een maatregel in een bepaalde woning toe te passen, wordt een maatregel verschoven naar (een) andere woning(en) in de omgeving. De uitwerking zoals deze in de natuurdatabase is opgenomen is op buurniveau. Op basis van de aanwezige verblijfplaatsen, de geplande renovatie is op buurniveau en/of woning-complexniveau bepaald wat de minimale opgave is aan verblijfplaatsen (rekening houdend met de in reguliere ontheffingen gehanteerde compensatiefactor). Ten opzichte van de reguliere factoren is in de natuurdatabase rekening gehouden met het realiseren van meer verblijfplaatsen ten opzichte van regulier. Voor huismus bestaat dit uit het geschikt maken van alle pannendaken voor bewoning, voor gierzwaluw uit de bouwinclusieve daken en aanvullend neststenen, maatregelen voor huiszwaluw zijn er op gericht dat een populatiegroei mogelijk is, maatregelen voor egel en steenmarter zijn er op gericht om te garanderen dat voldoende verblijfplaatsen en leefgebied aanwezig blijven. Voor vleermuizen is voor zomer- en paarverblijven uitgegaan van een minimale mitigatie van 5-6 x, voor kraamverblijven oplopend tot meer dan 10 keer (waar 4x regulier) is.

Tijdelijke verblijfplaatsen

Tijdelijke vervangende verblijfplaatsen bestaan uit opbouwkasten, zoals opgenomen in de kennisdocumenten. In afwijking daarvan wordt voor huismus uitgegaan van een (groter) minimaal formaat 13x25x14 (BxLxH), bijvoorbeeld gierzwaluwkasten.

Maatregelen bij nieuwbouw

Bij vervangende nieuwbouw wordt overeenkomstig bovenstaande werkwijze gewerkt. Daarnaast verwacht Vechtdal Wonen in de komende tien jaar ongeveer 600 nieuwe woningen te bouwen. In welke kernen gebouwd

gaat worden, is op dit moment nog niet duidelijk. Nieuwbouw biedt tal van mogelijkheden om verblijfplaatsen te realiseren. Met name inbouwkasten voor vogels als gierzwaluw en huismus worden goed gebruikt, maar ook geschakelde inbouwkasten voor vleermuizen bieden steeds meer mogelijkheden. Ook het beschikbaar maken van delen van de spouwmuur biedt veel mogelijkheden voor vleermuizen. Bij nieuwbouw zal per project een kort ecologisch werkprotocol gemaakt worden waarin in samenwerking met de aannemer bepaald wordt welke mogelijkheden voor voorzieningen er zijn en voor welke soorten de locatie het meest geschikt is. Per woning worden meerdere voorzieningen gerealiseerd. Voor de taakstelling voor de 600 nieuwbouwwoningen wordt gewerkt met een minimale taakstelling overeenkomstig tabel 6.2 op pagina 46 van het SMP.

Deze SMP ontheffing voorziet niet in een ontheffing voor nieuwbouw, voor zover het realisatie van woningen op terreinen met beschermde soorten betreft die niet in de ontheffing betrokken zijn. Daarvoor is aanvullend onderzoek noodzakelijk.

Monitoring

Gedurende de looptijd van deze ontheffing voert u een monitoring uit. Deze monitoring is tweeledig en zal enerzijds bestaan uit het bepalen van de effectiviteit van de mitigerende en compenserende maatregelen en anderzijds uit de monitoring van de staat van instandhouding en aantalsontwikkeling. Vanwege het belang van de monitoring hebben wij dit in de voorschriften opgenomen (voorschriften 20-22). Afwezigheid van dieren in nieuwe voorzieningen is niet direct een bewijs dat een voorziening voldoet. Andersom is een enkele aanwezigheid niet bepalend voor de effectiviteit van de maatregel.

Tijdens de inventarisatie in 2021 is al veel inzicht gekregen in het functioneren van voorzieningen, maar op het gebied van vleermuizen constateert u nog hiaten. Deze hebben met name betrekking op functies als kraamverblijfplaatsen en verblijfplaatsen van laatvlieger en gewone grootoorvleermuis. Van een aantal gangbare mitigerende maatregelen is nog niet (geheel) bewezen dat deze goed werken, bijvoorbeeld Tichelaarkasten (voor laatvlieger en gewone dwergvleermuis), gevelbetimmering voor gewone grootoorvleermuis en het niet isoleren van de bovenzijde van kopgevel (laatvlieger). Om hier meer inzicht in te krijgen wordt de functionaliteit van deze eerdere mitigatie gemonitord.

Populatiemonitoring geeft een aanvullend beeld op de monitoring van de effectiviteit van de mitigatievoorzieningen. Het kan enkele jaren duren voordat een specifiek nieuw verblijf in gebruik wordt genomen. Het niet aantreffen van dieren in nieuwe voorzieningen hoeft geen signaal te zijn dat deze voorziening niet voldoet, tegelijk zal een enkele waarneming geen bewijs van een werkende voorziening zijn. Om inzicht te krijgen in de populatieontwikkeling, wordt de populatie van een aantal deelgebieden gemonitord. Concreet wilt u de wijken Ommen Scheepsheldenbuurt, Lemele en Balkbrug West in 2023, 2025 en 2027 monitoren, zowel gericht op het bepalen van de populaties als op de functionaliteit van de hiervoor genoemde voorzieningen. U monitort dit op dezelfde wijze waarop het nulonderzoek in 2021 is uitgevoerd.

Afhankelijk van de planning en uitvoering van werkzaamheden wordt deze monitoring uitgebreid. Als er bijvoorbeeld renovatiemaatregelen hebben plaatsgevonden in een wijk met een kraamvlek van vleermuizen of een grote kolonie gierzwaluwen wordt deze hele wijk het jaar erop geïnventariseerd op deze soorten. Zo wordt een beeld verkregen van waar deze soorten zich naar toe hebben verplaatst en of de maatregelen werken. Aangezien een populatie tevens kan uitwijken naar locaties buiten deze wijk wordt altijd een ruime begrenzing van het te monitoren gebied aangehouden. Dit wordt concreter uitgewerkt nadat een grootschalig renovatieproject heeft plaatsgevonden in een wijk. Wij hebben deze verplichting in voorschrift 21 opgenomen.

Staat van instandhouding

Voor de soorten waarvoor ontheffing is aangevraagd is een algemeen beeld van de landelijke staat van instandhouding aan de hand van de website van SOVON, het basisrapport Rode lijst, kennisdocumenten en de habitatrapportage (WUR 2019). Door de resultaten van het basisonderzoek ten behoeve van het SMP in 2021 te vergelijken met eerder uitgevoerde onderzoek in 2016/2017 ontstaat een beeld van ontwikkeling van de populatie en is een uitspraak over de lokale staat van instandhouding gedaan. Wanneer gekeken wordt naar de lokale staat van instandhouding zijn met name soorten als laatvlieger en

huiswaluw kwetsbaar. Voor deze soorten is daarom extra aandacht in het SMP. Verblijven worden door maatwerk zoveel mogelijk ontzien en in de directe omgeving worden meer maatregelen genomen. Hierdoor blijft de gunstige staat van instandhouding gewaarborgd en krijgen soorten de mogelijkheid om uit te breiden.

De functionaliteit van de leefomgeving van gierzwaluw, huismus, huiswaluw, gewone grootoor-vleermuis, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, egel en steenmarter is niet in het geding. Het verlies (of verminderde beschikbaarheid) van nest- en verblijfplaatsen is veelal van tijdelijke aard. Bovendien blijven gedurende de werkzaamheden altijd alternatieve nest-, rust- en verblijfplaatsen aanwezig in omliggende woningen/ groenstroken, ook omdat niet alle woningen tegelijkertijd worden verduurzaamd/gesloopt. Hierbij vindt fasering in tijd en ruimte plaats. In specifieke gevallen met kwetsbare kraam- en winterverblijfplaatsen van vleermuizen worden daarnaast voorzieningen aangebracht om extra uitwijkmogelijkheden te bieden. Voor alle soorten worden maatregelen genomen om te voorkomen dat exemplaren geschaad of gedood worden. Daarnaast worden in de nieuwe situatie veel extra alternatieve verblijven aangeboden, waardoor de werkzaamheden juist bijdragen aan verbetering van de gunstige staat van instandhouding. Alle woningen worden natuurinclusief gerenoveerd en verduurzaamd onafhankelijk van soorten die eerder zijn aangetroffen. Hierdoor worden alle gebouwen geschikt voor gebouwbewonende soorten in alle wijken. Het aantal verblijfplaatsen van gebouwbewonende soorten zal daarmee uitgebreid worden. Bij locaties met belangrijke functies worden ook specifieke maatregelen genomen.

Gierzwaluw

De landelijke staat van instandhouding van gierzwaluw is gunstig. Op basis van het basisonderzoek ten behoeve van het SMP in 2021 en het eerder uitgevoerde onderzoek in 2016/2017 geldt dit ook voor de huidige lokale staat van instandhouding. Er is een licht toenemend van het aantal nestplaatsen en broedparen.

De totaal aangetroffen populatie gierzwaluwen in de woningen/ wooneenheden van Vechtdal Wonen en de omliggende woningen/gebouwen bestaat uit 335 broedparen. In woningen van Vechtdal Wonen bevinden zich 195 nestplaatsen van de gierzwaluw (bijna 60% van de populatie). Van deze 195 broedparen broedt 38% (75 paar) in neststenen of andere voorzieningen die in verband met renovatie voor gierzwaluw zijn geplaatst. Ook broeden ongeveer 89 paar gierzwaluwen onder de daken van woningen die al gerenoveerd zijn. Een deel van de al eerder gerenoveerde daken en geplaatste neststenen is nog onbezet.

Door de geplande werkzaamheden (met name dakwerkzaamheden, zoals renovatie en het vervangen van pannen) zouden maximaal 5 nestplaatsen van de gierzwaluw verloren kunnen gaan, verspreid over de kleinere kernen. Alle nog te renoveren daken worden (weer) toegankelijk gemaakt voor bewoning door gierzwaluw. Daarnaast worden neststenen geplaatst. De hele populatie gierzwaluwen in de kernen kan terecht in voorzieningen in de woningen van Vechtdal Wonen (terwijl ook buiten die woningen mogelijkheden aanwezig zijn). Het SMP voorziet in minimaal 50 alternatieve voorzieningen. De al aanwezige en te plaatsen vervangende voorzieningen zullen een mogelijke aantasting opvangen en de capaciteit aan verblijfplaatsen vergroten. De toename van het aantal verblijfplaatsen en de beperkte aantasting, zorgen ervoor dat de lokale staat van instandhouding niet verslechtert maar verbeterd kan worden.

Huisemus

De landelijke staat van instandhouding van huismus is matig ongunstig. Daarentegen kan op basis van het basisonderzoek ten behoeve van het SMP in 2021 en het eerder uitgevoerde onderzoek in 2016/2017 de lokale staat van instandhouding als gunstig worden beschouwd omdat het aantal nestplaatsen toeneemt.

Vrijwel alle huismussen in het onderzoeksgebied broeden onder pannendaken. Huismussen komen in alle kernen voor. Indien daken worden gerenoveerd zonder mitigerende maatregelen worden zij ongeschikt als broedplek voor deze soort. Van de 355 broedparen bevinden zich maximaal 71 broedparen onder pannen van woningen van de woningstichting waar het dak nog verduurzaamd gaat worden. Deze

woningen worden niet gelijktijdig gerenoveerd omdat deze zich verspreid over de woonkernen bevinden. Na de renovatie, zullen deze daken weer toegankelijk zijn. De ervaring leert dat daken waar dakvervanging plaatsvindt werden in eerdere renovaties ook weer opnieuw gebruikt worden als nestplaats. Daarnaast worden ook woningen voor bewoning geschikt gemaakt waar op dit moment geen broedparen aanwezig zijn. Indien noodzakelijk worden tijdelijke nestkasten geplaatst. Hierdoor blijven tijdens en na de werkzaamheden voldoende verblijfplaatsen aanwezig en zijn na de werkzaamheden meer mogelijke verblijfplaatsen aanwezig. Dit doordat alle daken toegankelijk worden gemaakt voor bewoning door huismus. De toename van het aantal verblijfplaatsen, zorgt ervoor dat de lokale staat van instandhouding niet verslechtert maar verbeterd kan worden.

Huiszwaluw

De landelijke staat van instandhouding van huiszwaluw is matig ongunstig. Tevens kan de lokale staat van instandhouding als matig ongunstig worden beschouwd. Op basis van het basisonderzoek ten behoeve van het SMP in 2021 en het eerder uitgevoerde onderzoek in 2016/2017 kan de lokale staat van instandhouding eveneens als matig ongunstig worden beschouwd omdat het aantal nestplaatsen licht afneemt.

De totale populatie huiszwaluwen in de woningen van Vechtdal Wonen en de omliggende woningen/gebouwen bestaat uit 8 broedparen. Hiervan bevinden zich 2 nesten aan woningen van Vechtdal Wonen. Deze zijn uitsluitend aanwezig in de Scheepsheldenbuurt in Ommen. Mogelijke effecten op nesten van huiszwaluwen zijn verstoring door steigers, schilderwerk. Doorgaans blijven nestkommen aan de buitenzijde gehandhaafd. Alleen dakvervanging kan zorgen dat geschikte nestplekken onder dakoverstekken en dakgoten verdwijnen. Om de mogelijkheden voor huiszwaluw te versterken, worden voorzieningen aan niet-bezette woningen gerealiseerd in de vorm van realisatie van dakoverstek, steunbalkjes, kunstnesten etc. Dit wordt in overleg met bewoners gepland en uitgevoerd (Scheepsheldenbuurt) en is daarom nog niet in de Natuurdatabase opgenomen. Hierdoor kan huiszwaluw bij meer woningen van Vechtdal Wonen een kunstnest bezetten, daarnaast is het voor deze soort eenvoudig een nieuw nest bouwen. De toename van het aantal verblijfplaatsen en de beperkte aantasting bij werkzaamheden, zorgt ervoor dat de lokale staat van instandhouding niet verslechtert maar verbeterd kan worden.

Gewone grootoorvleermuis

De landelijke staat van instandhouding van de gewone grootoorvleermuis is matig ongunstig (WUR, 2019). Op basis van het basisonderzoek ten behoeve van het SMP in 2021 en het eerder uitgevoerde onderzoek in 2016/2017 is de lokale staat van instandhouding onbekend. Het is onduidelijk of de soort verplaatst of verdwenen is. De verblijfplaats (kraamverblijf) die in 2016/2017 is waargenomen, is gerenoveerd op basis van een ontheffing. De mitigerende maatregelen zijn tot nog toe niet in gebruik genomen. In het onderzoek in 2021 zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen.

De soort is wel waargenomen in Lemele en Ommen. Het is mogelijk dat de verblijfplaats binnen Lemele is verplaatst aangezien gewone grootoorvleermuis als gebouwbewoner redelijk opportunistisch is (in 2021 is niet de gehele kern onderzocht). In de monitoring wordt deze mitigatie vanuit de specifieke ontheffing meegenomen en indien noodzakelijk verbeterd.

(Na-)isolatie, dakrenovatie en afsluiten van zolders kunnen impact hebben op populatieniveau van de gewone grootoorvleermuis. Bij deze werkzaamheden wordt natuurinclusief gewerkt door daken (weer) toegankelijk te maken en vervangende voorzieningen te realiseren in de spouw. Dit betreft niet alleen inbouwkasten, maar ook maatwerkoplossingen in het bouwwerk (bijvoorbeeld spouw toegankelijke maken/houden, ruimten in bouwwerk toegankelijk maken en dergelijke) en maatregelen aan het buitenwerk (boeidelen, betimmering). Hierdoor wordt een veelvoud en variatie aan verblijfplaatsen gerealiseerd waar ook grootoorvleermuis gebruik van kan maken. Daarnaast wordt in de monitoring nog apart aandacht besteed. De toename van het aantal mogelijke verblijfplaatsen, zorgt ervoor dat de lokale staat van instandhouding niet verslechtert maar verbeterd kan worden.

Gewone dwergvleermuis

De landelijke staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis is onbekend (WUR, 2019). Op basis van het basisonderzoek ten behoeve van het SMP in 2021 en het eerder uitgevoerde onderzoek in 2016/2017 kan de lokale staat van instandhouding als gunstig worden beschouwd omdat het aantal verblijfplaatsen licht toeneemt.

De totale populatie gewone dwergvleermuizen in de woningen van Vechtdal Wonen wordt geschat op 440-1.000 exemplaren op basis van het aantal verblijfplaatsen en de verwachte bezetting per verblijfplaats. Dit is een range omdat dit niet exact is vast te stellen. Ongeveer 50% van de lokale populatie zal verblijfplaatsen hebben in de woningen van Vechtdal Wonen. Ongeveer 30% daarvan is tevens aanwezig in panden die reeds gerenoveerd zijn (met name onder de daken). Deze inschatting is gemaakt door het aantal gevonden kraamverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en overige verblijfplaatsen van overige vleermuizen binnen het bezit van de woningstichting te vergelijken met de aantallen in de omliggende woningen/gebouwen. In deze inschatting is tevens rekening gehouden met het feit dat vleermuizen netwerken van verblijfplaatsen hebben en niet alle verblijfplaatsen zijn gevonden. Met name (na-)isolatie en in mindere mate dakrenovatie kunnen impact hebben op populatieniveau van de gewone dwergvleermuis. Bij deze werkzaamheden wordt natuurinclusief gewerkt door daken (weer) toegankelijk te maken en vervangende voorzieningen te realiseren in de spouw. Dit betreft niet alleen inbouwkasten, maar ook maatwerkoplossingen in het bouwwerk (bijvoorbeeld spouw toegankelijke maken/houden, ruimten in bouwwerk toegankelijk maken en dergelijke) en maatregelen aan het buitenwerk (boeidelen, betimmering). Hierdoor wordt een veelvoud en variatie aan verblijfplaatsen gerealiseerd. Door de wijkgerichte benadering is er voor gezorgd dat alternatieve verblijfplaatsen terugkomen aan of in de directe omgeving van de oorspronkelijke verblijfplaatsen waardoor er op wijk / dorpniveau voldoende alternatieve verblijfplaatsen zijn. Hierdoor zijn er altijd voldoende duurzame alternatieve verblijfplaatsen en zal de lokale staat van instandhouding niet verslechteren.

Ruige dwergvleermuis

De landelijke staat van instandhouding van de ruige dwergvleermuis is matig ongunstig (WUR, 2019). Op basis van het basisonderzoek ten behoeve van het SMP in 2021 en het eerder uitgevoerde onderzoek in 2016/2017 kan de lokale staat van instandhouding als gunstig worden beschouwd. Het aantal rustplaatsen is stabiel. Ruige dwergvleermuis is maar beperkt aanwezig, alleen in Dedemsvaart en Ommen. De totale populatie ruige dwergvleermuizen in de woningen/ wooneenheden van Vechtdal Wonen wordt geschat op 1-5 exemplaren (ca 50% van de lokale populatie). Dit betreft zomer- en paarverblijven. De kraamverblijven bevinden zich voornamelijk in het buitenland. Ruige dwergvleermuis gebruikt dezelfde typen verblijven als gewone dwergvleermuis. Hierdoor wordt een veelvoud en variatie aan mogelijke verblijfplaatsen gerealiseerd. De toename van het aantal mogelijke verblijfplaatsen zorgt ervoor dat de lokale staat van instandhouding niet verslechtert maar verbeterd kan worden.

Laatvlieger

De landelijke staat van instandhouding van de laatvlieger is matig ongunstig (WUR, 2019). Op basis van het basisonderzoek ten behoeve van het SMP in 2021 en het eerder uitgevoerde onderzoek in 2016/2017 neemt het aantal rustplaatsen licht af. Hierdoor is de lokale staat van instandhouding als matig ongunstig beschouwd.

De totale populatie laatvliegers binnen de woningen van Vechtdal Wonen wordt op ongeveer 44-110 exemplaren geschat. Ongeveer 15-20% van de populatie zal verblijfplaatsen hebben in woningen van Vechtdal Wonen. Dit is ingeschat op basis van de clustering van verblijfplaatsen en de locatie van de waarnemingen. Een deel van deze verblijfplaatsen is aanwezig in woningen die reeds grootschalig gerenoveerd zijn (aangetroffen onder de dakconstructie)). Binnen de woningen van Vechtdal wonen is in Balkbrug en Ommen een kraamverblijf van laatvlieger aanwezig. De laatvlieger heeft vaak verblijfplaatsen in dakconstructies, maar ook andere type verblijfplaatsen zoals spouwmuren worden gebruikt. Wanneer geen maatregelen genomen worden bij werkzaamheden zal in potentie 10-15% van de populatie kunnen verdwijnen bij na-isolatie en dakrenovatie. Bij deze werkzaamheden wordt natuurinclusief gewerkt door daken (weer) toegankelijk te maken en vervangende voorzieningen te realiseren in de spouw. Hoewel zomerverblijfplaatsen van laatvlieger wel in kasten worden aangetroffen (nulonderzoek 2021), is laatvlieger geen normale kastbewoner. Daarom bestaan de maatregelen voor

laatvlieger uit maatwerkoplossingen in het bouwwerk (behoud van verblijfplaatsen, maatregelen in de constructie zoals spouw toegankelijke maken/houden, ruimten in bouwwerk toegankelijk maken en dergelijke). Daarbij wordt een veelvoud en variatie aan verblijfplaatsen gerealiseerd. Door de wijkgerichte benadering is er voor gezorgd dat alternatieve verblijfplaatsen terugkomen aan of in de directe omgeving van de oorspronkelijke verblijfplaats. Hierdoor zijn er altijd voldoende duurzame alternatieve verblijfplaatsen en zal de lokale staat van instandhouding niet verslechteren.

Steenmarter

De landelijke en de lokale staat van instandhouding van de steenmarter is gunstig. De totale populatie in de woningen van Vechtdal Wonen bestaat uit 5 exemplaren. Alleen in de Vogelbuurt in Dedemsvaart zijn aanwijzingen voor bewoning. Door dakvervanging en sloop kunnen de verblijfplaats(en) van steenmarter in Dedemsvaart de Vogelbuurt verloren gaan. Bij deze werkzaamheden worden per verblijfplaats twee nieuwe vervangende verblijfplaatsen geplaatst. Hierdoor blijven voldoende verblijfplaatsen beschikbaar en gaat de staat van instandhouding niet achteruit.

Egel

De landelijke staat van instandhouding van de egel is onbekend door gebrek aan gegevens. Lokaal lijkt de staat van instandhouding iets gunstiger te zijn, wat blijkt uit een toename van waarnemingen. Verduurzaming van woningen is doorgaans beperkt tot de woningen en gebouwen zelf en heeft geen invloed op de verblijfplaatsen van egel in de tuinen en groenstroken. Alleen bij de sloop (en vervangende nieuwbouw) kunnen verblijfplaatsen van egel verloren gaan. Er wordt daarbij voorzien in het realiseren van minimaal een vergelijkbare oppervlakte en kwaliteit nieuw groen, ondersteund met kunstmatige verblijfplaatsen. Hierdoor blijven voldoende verblijfplaatsen en leefgebied beschikbaar en gaat de staat van instandhouding niet achteruit. Op het moment dat hiervoor overeenstemming noodzakelijk is met een derde-eigenaar, moet deze overeenstemming in het logboek worden opgenomen.

C.3.1.3 Beschrijving noodzaak ontheffing

De voorgenomen werkzaamheden ten behoeve van sloop, verduurzaming en onderhoud voor huurwoningen van Vechtdal Wonen in Dedemsvaart, Ommen, Balkbrug, Lemele, Lemelerveld, Beerzerveld en Mariënborg leiden tot het vernielen en beschadigen van nesten, rustplaatsen, het wegnemen van nesten van gierzwaluw, huismus en huiszwaluw, het opzettelijk verstoren en het beschadigen en vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone grootoorvleermuis, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en het opzettelijk beschadigen of vernielen van rustplaatsen van de steenmarter en de egel. Dit is een overtreding van de verbodsartikelen genoemd in de Wet natuurbescherming.³⁴ Voor de overtreding van deze verboden heeft u een ontheffing nodig.

U heeft ook ontheffing aangevraagd van het verbod om de gierzwaluw, huismus en huiszwaluw opzettelijk te storen. U neemt echter voldoende maatregelen die voorkomen dat er een effect op de staat van instandhouding optreedt. Op basis van artikel 3.1, vijfde lid is er dan geen overtreding van het in artikel 3.1 vierde lid genoemde verbod op opzettelijk storen en is hiervoor geen ontheffing nodig.

C.3.1.4 Geen andere bevredigende oplossing / alternatievenafweging

Wij zijn van oordeel dat andere bevredigende oplossingen ontbreken. Er zijn geen geschikte alternatieven voor uitvoering van het project.

Het uitvoeren van de verduurzaamheidsmaatregelen is locatiegebonden, gekoppeld aan het woningbezit van Vechtdal Wonen en kan niet op een andere plek worden uitgevoerd. De renovatie van woningen en in mindere mate de sloop van oude woningen met vervangende nieuwbouw zijn een onlosmakelijk onderdeel van de reguliere en gangbare bedrijfsvoering van de woningstichting. De geplande levensduur van veel woningen is vaak al verstreken en de woningen voldoen daarmee niet meer aan de huidige bouwvoorschriften op het gebied van isolatie en binnenklimaat. Dit betreft zowel een vaak versleten en verweerde buitenschil, alsmede de voorzieningen binnen. Vergaande renovatie of sloop en nieuwbouw zijn dan de enige oplossingen. Dit is op het merendeel van de huurwoningen in Nederland van toepassing

³⁴ Wnb, respectievelijk artikel 3.1 tweede lid, artikel 3.5 tweede en vierde lid en artikel 3.10, eerste lid sub b.

en geldt niet specifiek voor de betrokken woningstichting. Bij de verduurzaamheidsmaatregelen wordt steeds gezocht naar de best presterende optie, zowel vanuit oogpunt van kosten als soorten.

De woningbouwcorporaties streven naar een beleid waarbij woningen tijdig worden gecontroleerd op kwaliteit. Op basis daarvan wordt beoordeeld of het noodzakelijk is een woning/complex van woningen te renoveren of te slopen. De woningen worden in principe gerenoveerd, maar worden gesloopt en vervangen door nieuwbouw wanneer deze in dermate slechte staat zijn en niet tot op de huidige toekomstig wooneisen opgewaardeerd kunnen worden. In deze gevallen is renoveren geen duurzame oplossing meer. Zowel renovatie als sloop/nieuwbouw kunnen tot negatieve effecten op verblijfplaatsen leiden. De aan te pakken woningen zijn veelal letterlijk opgebruikt; als er niet snel iets gedaan wordt dan komen de woningen in zodanig vervallen staat dat de woningen een gevaar voor de openbare veiligheid vormen. Als geen onderhoud wordt uitgevoerd, kunnen dakpannen van het dak waaien, loshangende gevelpanelen wegwaaien, dakgoten verzakken, enzovoort.

De wijze van renoveren wordt afgestemd op het pand. Een alternatieve wijze van isoleren is vaak niet mogelijk en heeft bovendien niet of nauwelijks meerwaarde voor de aanwezige soorten. Een alternatieve werkwijze is niet aan de orde. Voor de te verwachten soorten worden alle nodige voorzorgsmaatregelen genomen om schade tijdens de uitvoering van de werkzaamheden tot een minimum te beperken. De planning van de werkzaamheden wordt volledig aangepast aan de functies die het onderzoeksgebied heeft voor zoogdieren en broedvogels. De werkzaamheden vinden plaats in de ecologisch meest gunstige periode. Het hanteren van een andere planning heeft voor de aanwezige zoogdieren en broedvogels geen voordelen.

C.3.1.5 Wettelijk belang van het project

De voorgenomen activiteiten zijn volgens de aanvraag nodig;

- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid (vogelsoorten) / in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (zoogdieren);
- ter bescherming van flora of fauna (vogelsoorten) / in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats (zoogdieren)

Wij zijn van oordeel dat het wettelijk belang 'volksgezondheid, etc.' afdoende is aangetoond. Wij onderschrijven niet het wettelijk belang ter bescherming van flora en fauna, omdat het niet gaat om een project dat tot doel heeft om de omstandigheden voor gebouwbewonende soorten te versterken.

De situatie van de te renoveren woningen evenals die van de te slopen woningen voldoet zonder aanpak niet aan de huidige kwaliteitseisen voor binnenklimaat. De woningen zijn vaak slecht geïsoleerd, zonder kwalitatief luchtverversingssysteem en er is in veel gevallen sprake van vochtintreding via kozijnen, gevels en schoorstenen. Door de grote temperatuurverschillen, beperkte isolatie en te veel vocht in de woningen ontstaat condensatie en schimmelvorming, wat het binnenklimaat voor bewoners verslechterd. Dit is een landelijk erkend probleem bij alle niet goed geïsoleerde of gebrekkig na-geïsoleerde woningen. Ook het verwijderen van asbest is volgens het wettelijk belang volksgezondheid. Het verduurzamen van bestaande woningen op grote schaal, draagt daarnaast bij aan maatschappelijke opgaves (zowel sociaal als economisch) en heeft een positief effect op het milieu. Het verminderen van het gebruik van fossiele brandstoffen en daarmee uitstoot van CO₂, draagt bovendien bij aan het verbeteren van de luchtkwaliteit en daarmee aan de volksgezondheid. Het verbeteren van het binnenmilieu van woningen, scholen en kindercentra is daarnaast één van de speerpunten uit de Nationale aanpak Milieu en Gezondheid van de overheid (bron: www.rivm.nl). Door de grootschalige woningverbetering zullen de woningen technisch in betere staat verkeren en beter geïsoleerd zijn. Door isolatie van woningen en het verbeteren van de ventilatie kunnen enerzijds de energielasten sterk verlaagd worden en anderzijds het comfort en het binnenmilieu verbeterd worden.

Door isolatie van bestaande woningen en het verbeteren van de ventilatie worden enerzijds de energielasten sterk verlaagd en anderzijds het comfort en het binnenklimaat verbeterd. Voor nieuw te bouwen woningen geldt hetzelfde. Het project draagt daarmee bij aan de verbetering van de volksgezondheid door de woningen dusdanig te isoleren dat vocht en tocht in huis worden beperkt.

Er is voor gekozen om alle te renoveren woningen en ook de nog nieuw te bouwen woningen te voorzien van verblijfplaatsen voor soorten die in de betreffende wijk voorkomen of mogelijkheden hebben hier voor te komen. Het realiseren van de verblijfplaatsen van gebouwbewonende soorten zorgt ervoor dat de woningcorporatie actief een bijdrage levert aan de biodiversiteit. Hierbij worden meer maatregelen getroffen dan noodzakelijk vanuit individuele plannen en projecten. Met deze strategie wordt een extra bijdrage geleverd aan de lokale en regionale instandhouding van populaties aan gebouwbewonende soorten. Doordat een goed beeld is verkregen van de lokale populaties en waar specifieke populaties zich bevinden, kunnen de maatregelen op de juiste locaties worden toegepast waardoor populaties zich niet alleen kunnen handhaven maar ook ruimte hebben om te groeien.

De mitigerende maatregelen zijn zowel generiek (standaard natuurinclusief werken) als specifiek (specifieke vervangende verblijfplaatsen op dezelfde locatie of aanvullend rondom bestaande verblijfplaatsen). Zo wordt voor (kraam)kolonies en winterverblijfplaatsen van vleermuizen systematisch gemitigeerd op basis van maatwerk dat is aangepast aan de situatie. Om dit inzichtelijk te maken voor de toezichthouders van de provincie wordt al het maatwerk opgenomen in het logboek, dat jaarlijks wordt gedeeld met de provincie. Zo kan zo nodig tijdig bijgestuurd worden en behoudt de provincie het overzicht en de regie als bevoegd gezag.

Daarnaast is een goed beeld verkregen van alle belangrijke verblijfplaatsen buiten het bezit van de woningstichting, omdat niet alleen het bezit van de woningstichting is geïnventariseerd, maar ook de gehele dorpen. Deze data kunnen mogelijk gebruikt worden door de provincie en de gemeente om meer aan actieve soortbescherming te doen. Zo kunnen de betrokken gemeenten op basis van het uitgevoerde onderzoek en de te nemen maatregelen bijvoorbeeld hun groenbeheer hier op aanpassen.

C.3.1.6 Toetsing aan overige vereisten

Op basis van de Wnb³⁵ houden wij bij onze besluiten rekening met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Ook nemen we regionale en lokale bijzonderheden mee in de overweging. Wij zien geen aanleiding om aan de gevraagde ontheffing extra voorschriften te verbinden.

C.3.1.7 Zorgplicht blijft altijd gelden

Ongeacht wat in het besluit is weergegeven geldt altijd de zorgplicht, zoals deze is weergegeven in de Wnb³⁶. De zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dieren, planten en hun directe leefomgeving.

D. SLOTCONCLUSIE

De ontheffing van de verbodsbepalingen kan op basis van de wettelijke en beleidsmatige regels worden verleend. De staat van instandhouding van de betrokken soorten wordt niet aangetast.

Wij zijn van oordeel dat voor het doel van het project geen andere bevredigende oplossing is waarbij minder negatieve effecten op de beschermde soort optreden. Daarnaast zijn wij van oordeel dat er een wettelijke belang is om de negatieve effecten op de betrokken soort te rechtvaardigen. We verbinden wel voorschriften aan de ontheffing.

³⁵ Art. 1.10, derde lid Wnb

³⁶ Art. 1.11, eerste en tweede lid Wnb